જીવન દર્શન

શ્રી લક્ષ્મણભાઇ શામળાભાઇ ઉપલાણા

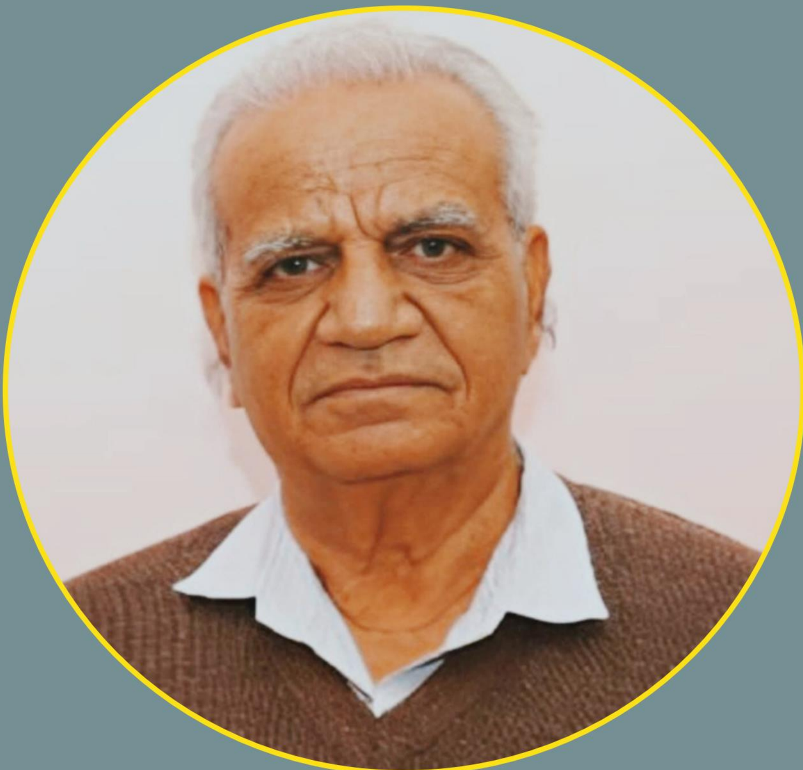

જન્મ : ૦૮-૦૩-૧૯૪૩ સ્વર્ગવાસ : ૧૫-૦૧-૨૦૨૫

જીવનમાં સફળ થવું છે?

વાંચો, વિચારો
અને
અનુસરો

લક્ષ્મણભાઈ ઉપલાણા

पिता ही धर्म है, पिता ही स्वर्ग है

पिता ही परम तप है,

पितृभक्ति हर भक्ति में श्रेष्ठ है,

पितृभक्ति देवताओ को भी प्रिय है,

शास्त्र में कहा गया यह विधान हमारे

जीवन का मर्म है,

स्वर्ग की प्राप्ति धर्म से होती है,

तप से होती है,

परंतु हमारे लिए हमारी

पितृभक्ति ही हर भक्ति में श्रेष्ठ है ।

શું કરવું?

[illegible]

જીવનમાં માણસને જ્યારે સુખી [illegible]
એને યોગ્ય સમયે નિર્ણય લેવાં પડતાં હોય છે.
સાચો નિર્ણય [illegible]
કામ કરવું હોય. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

અનુક્રમણિકા

અનુ.નં.	વિગત	પાના નંબર
૧	પ્રસ્તાવના	૯
૨	વંશવૃક્ષ	૧૩
૩	ભાવભીની ભાવાંજલી	૧૫
૪	જીવનનો પ્રથમ અધ્યાય	૨૮
૫	જીવનનો બીજો અધ્યાય	૩૨
૬	જીવનનો ત્રીજો અધ્યાય	૩૯
૭	જીવનનો ચોથો અધ્યાય	૪૦
૮	જીવનનો અંતિમ અધ્યાય	૪૧

યુવાન લક્ષ્મણભાઇ

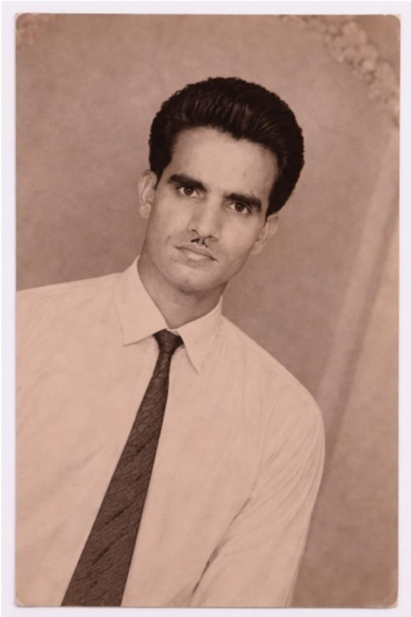

શ્રી વી.આર.વિદ્યાલયની આચાર્ય ઓફીસમાં

શ્રી વી.આર. વિદ્યાલયના કાર્યક્રમમાં

શ્રી વી.આર. વિદ્યાલયના કાર્યક્રમમાં

શ્રી વી.આર. વિદ્યાલયના વિદાય કાર્યક્રમમાં
શ્રી ગોકળભાઇ સાથે

શ્રી વી.આર. વિદ્યાલયના વિદાય કાર્યક્રમમાં

શ્રી દલુભાઇ દેસાઇના હસ્તે શ્રી દિનેશભાઇ જોડે સંયુકત રીતે જિલ્લા સ્તરે બેસ્ટ ટેબ્લોનો એવોર્ડ સ્વીકારતા

સામાજિક કાર્યક્રમમાં

શ્રી પરથીભાઇ ભટોળ સાથે

શ્રી મુળજીભાઇ અને શ્રી રામજીભાઇ જોડે

શ્રીમતી વિમળાબેન મહેતા દ્વારા સન્માનિત

સામાજિક કાર્યક્રમમાં

૧. પ્રસ્તાવના

- જે.બી. પ્રજાપતિ

વડગામની પવિત્ર ભૂમિમાં પિતા શામળાભાઈ અને માતા જતનબેન ને ત્યાં ૮ માર્ચ ૧૯૪૩ ના રોજ પ્રથમ સંતાન તરીકે જન્મેલા બાળકને સનાતન ધર્મના સંસ્કારોથી સિંચાયેલા પરિવારે લક્ષ્મણ નામ આપી સંસ્કાર સિંચવાનું ભાલે તિલક કરી દીધું. ચાર સંતાનો પૈકી મોટા હોઈ પારિવારિક જવાબદારીના જ્ઞાન સાથે બચપણથી જ પિતાજી જોડે ખેતી,પશુપાલન અને પછીથી ભણતર. આર્થિક સંકળામણના યુગમાં ફાનસના અજવાળે શ્રી લક્ષ્મણભાઈનું ભણતર અને ગણતર વધતું ચાલ્યું જેવી અનન્યોક્તિ સાથે પરિવારે તત્કાલિન પરિસ્થિતિ સહજ રીતે વર્ણવી છે.

જેને પોતાને ક્યાં જવું છે તે જાણે છે એને રસ્તો આપવા આખી દુનિયા ખસી જાય છે.
મનમાં રહેલા બધા જ ભાવો પ્રદર્શિત કરવામાં પરિવારે સાહેબને ખૂબ સાંભળ્યા છે, જેમ કે નાટક જોવા માટે પડદાની તિરાડમાંથી નાટક જોવું અને ચોકીદારની દયાથી બાકીનું નાટક અંદર બેસી જોવા મળે આવી વાત પરિવારને કહેવી એ જ બતાવે છે કે તેઓ, '**નિરસ્ત કુહકં સત્ય**' યાને કે છળ કપટ વગરનું સત્ય બોલી પોતાનામાં કરુણા ક્યાંથી અને કેમ પેદા થઈ એ વાતનું નિદર્શન કરે છે.

પ્રાથમિક શાળાનો અભ્યાસ પૂરો થયા પછીની વ્યવસ્થા વિચારવી અને ગામડે ગામડે ફરી ૨૫ વિદ્યાર્થીઓ સાથે સ્કૂલની શરૂઆત કરવા જહેમત ઉઠાવવી, સ્વાતંત્ર્ય સેનાની શ્રી કાલિદાસ ભોજક સાથે વ્યસન મુક્તિ અને કુરિવાજો નાબૂદી માટેનાં નાટકો કરાવવા જેવી બાબતો લખી અને પરિવારે લક્ષ્મણભાઇના બાળ માનસમાં રહેલી અડગ શ્રદ્ધા અને વિશ્વાસના શત પ્રતિ શત દર્શન કરાવ્યા છે.

ભણ્યા પછી સૌને ચિંતા હોય કે સારી નોકરી મળે અને કુટુંબને સાચવે એવી સ્થિતિમાં સુરેન્દ્રનગરમાં મળેલી નોકરી કરવી કે વતનમાં રહી માતા પિતાની સેવા કરવી એ બાબતમાં ખૂબ મથામણને અંતે નોકરીને તિલાંજલિ આપવી, એ પ્રકારના સંસ્કારોનું

સિંચન અને પછી તો અજમેરમાં મળેલી રેલ્વેની નોકરી પણ જતી કરવી અને માદરે વતન વડગામમાં જ શિક્ષકની હંગામી નોકરી સ્વીકારવી, સમય જતાં વતનની નજીક ચિત્રાસણીમાં નોકરી સ્વીકારી પણ મનમાં રહેલા માતા પિતાની સેવાના વિચારોને મૂર્તિમંત કરવા શ્રી વી. આર. વિદ્યાલય, પાલનપુરમાં આચાર્યશ્રી તરીકેનું એમનું સિલેક્શન એ સાદગી અને કાર્યશૈલીનું પરિણામ જ હતું

બાળપણમાં વડગામમાં સ્કૂલના અભાવે પાલનપુર સુધી ન આવવું પડે તે માટે વડગામમાં સ્કૂલ શરૂ કરાવી તેવી રીતે શ્રી વી. આર. વિદ્યાલય પાલનપુરમાં પણ ધોરણ ૧૧– ૧૨ સાયન્સ શરૂ થાય તો સમાજના બાળકોને લાભ મળે એવા ઉમદા હેતુસર ટ્રસ્ટીશ્રીઓ સાથે ચર્ચા વિચારણાને અંતે વિજ્ઞાન પ્રવાહ શરૂ કરવામાં પણ આચાર્ય તરીકે મહત્વનું યોગદાન આપ્યું.

મને કહેતા ખૂબ આનંદ થાય છે કે માન. શ્રી મૂળજીભાઈ દેસાઈ, માન. શ્રી રામજીભાઈ કરેણ અને માન. શ્રી લક્ષ્મણભાઈ સાહેબે ધોરણ ૧૧ વિજ્ઞાન પ્રવાહની શરૂઆત મારા લેક્ચરથી થાય તેવો આગ્રહ રાખી મને એ ઉમદા કાર્ય કરવાની તક આપી તેમનામાં રહેલા સત્વ અને સદાચારના દર્શન કરાવ્યા.

૧૯૯૪ થી ૨૦૦૧ સુધી શ્રી વી. આર.વિદ્યાલયના આચાર્ય તરીકેની સેવા દરમિયાન સંસ્થાને ખૂબ જ ઊંચાઈ સુધી પહોંચાડવા ખૂબ જ ખંતથી મહેનત કરી અને સત્કાર્યોની મહેંક સમગ્ર જિલ્લામાં પ્રસરાવી તેનો સાક્ષી હું પણ છું.

કહે છે કોણ આ ધરતી અમારે મન પરાઈ છે,
અમારા દેહમાં એની જ તો ખુશ્બૂ લપાઈ છે,
ખરેખર તો હવે કૈ રંગમાં આવ્યા છે સંબંધો,
વતન સાથે અમારે શૂન્ય લોહીની સગાઈ છે.

નિવૃત્તિ પછી પણ સમાજને ઉપયોગી બનવા માટે શ્રી વડગામ આંજણા કેળવણી મંડળમાં નિયામક તરીકે સેવા આપી વતનનું ઋણ ચૂકવવા પ્રયત્ન કર્યો આ બધી જ બાબતોનું આલેખન જીવનદર્શનમાં થયું છે.

તેમનું જીવન સાદગી અને આધ્યાત્મિકતાથી ઓતપ્રોત હતું તેવું તેમના સ્વહસ્તે

લખાયેલા પ્રેરણાદાયી સંદેશાઓ પરથી સમજાશે અને પ્રેરણાસ્ત્રોત બની રહેશે.

શ્રી લક્ષ્મણભાઈની વાણીમાં મૃદુતા,વિચારોમાં ઊંડાણ અને વર્તનમાં સાદગી સાથે સત્ય, નૈતિકતા અને કર્તવ્યનિષ્ઠા આ ત્રણ મૂલ્યો તેમના જીવનના આધારસ્તંભ હતા તેથી જ પરિસ્થિતિ કઠિન બની અને સમય પડકારરૂપ બન્યો તો પણ ડગ્યા નહીં . દરેક મુશ્કેલીને નવી શીખ સાથે સ્વીકારી કડક પણ ન્યાયી, શિસ્તબદ્ધ પણ સહાનુભૂતિપૂર્ણ આચાર્યશ્રી તરીકે પ્રસિદ્ધિ પામ્યા.

૧૫મી જાન્યુઆરી ૨૦૨૫ નો દિવસ ભૌતિક રીતે વિદાયનો દિવસ હતો પણ આવા મહાન વ્યક્તિત્વ માટે વિદાય શબ્દ અધૂરો છે તેમણે શરીરનો ત્યાગ કર્યો પણ તેમના સંસ્કાર, તેમના વિચારો અને તેમની પ્રેરણા સદાય જીવંત રહેશે. સત્યના માર્ગે ચાલતા વિદ્યાર્થીઓ અને કર્તવ્યનિષ્ઠા સાથે કામ કરતા શિક્ષકને જોઈ આદરણીય સાહેબ અચૂક યાદ આવશે જ અને ગ્રંથ વાચકોને આત્મમંથન માટે પ્રેરિત કરશે. તેમજ જીવનને સકારાત્મક દ્રષ્ટિકોણથી જોવાની શક્તિ આપશે અને ભવિષ્યની પેઢીઓ માટે એક દીપસ્તંભ સમાન સાબિત થશે એવા વિશ્વાસ સાથે આદરણીય સ્વ. શ્રી લક્ષ્મણભાઈ સાહેબને શ્રદ્ધાપૂર્વક નમન.

તેમના આત્માને પરમશાંતિ પ્રાપ્ત થાય.

તેમના આદર્શો અને મૂલ્યો આવનારી પેઢીઓને સદાય પ્રેરણા આપે એ જ સાચી શ્રદ્ધાંજલિ છે.

ૐ શાંતિ

જે. બી. પ્રજાપતિ
જીવવિજ્ઞાન શિક્ષક
પાલનપુર

૨. વંશવૃક્ષ

શામળાભાઈ – જતનબેન

- લક્ષ્મણભાઈ – સુરજબેન
  - નિતેશભાઈ – હંસાબેન
    - ધવલભાઈ – શિતલબેન
      - અગસ્ત્ય
  - અનિતાબેન – સુરેશભાઈ
    - સ્મિતભાઈ – સ્મિતાબેન
    - હિરલબેન – સુહાસભાઈ
      - કયાન
  - મેહુલભાઈ – મધુબેન
    - કેયાબેન
    - તરૂણભાઈ
- હરિભાઈ
- અભુભાઈ – સંતોકબેન
- જીવીબેન – ધનરાજભાઈ

૩. ભાવભીની ભાવાંજલિ
પરિવાર તરફથી

અમારા પિતાશ્રી લક્ષ્મણભાઈ શામળાભાઈ ઉપલાણાના સમગ્ર જીવનમાં પરિશ્રમ અને પ્રારબ્ધનો સુમેળ એવો કે એમનું જીવન સમાનભાવે સતત વિકસતું રહ્યું. સાચા અને નિઃસ્વાર્થ વ્યક્તિઓએ તેમના જીવનને ગતિ આપવામાં મહત્ત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવી. એવા અનેક સજ્જન મહાનુભાવો એમના જીવન દરમિયાન એમના સંપર્કમાં આવ્યા જેઓ સાથેના નિઃસ્વાર્થ સંબંધોએ એમના જીવનને વધુ ઉન્નત બનાવવામાં મુખ્ય ભૂમિકા ભજવી.

બચપણથી સંઘર્ષમય જીવનના સાક્ષી પિતાશ્રીના જીવનમાં જવાબદારીઓનો દોર સતત વધતો રહ્યો છતાં એને પુરી નિષ્ઠા, પ્રામાણિકતા અને સ્નેહપૂર્વક નિભાવતા રહ્યા. પરિસ્થિતિઓ સુખદ હોય કે દુઃખદ એમને સમભાવે જોતા રહ્યા. એમના જીવનનું ઉત્તમ પાસુ એમની કાર્ય પ્રત્યેની નિષ્ઠા, પ્રામાણિકતા , નિયમિતતા અને દરેક પરિસ્થિતિ કે વ્યક્તિ પ્રત્યેની ભાવપૂર્ણ સમદ્રષ્ટિ ગણી શકાય.

અમારા પરિવારને પિતાજી સાથે જીવનનો મોટોભાગ ભરપૂર જીવવા મળ્યું એ મોટું આશ્વાસન છે. પિતાશ્રી જીવનભર સાદગી, કરુણા, પ્રેમના ઉપાસક રહ્યા તેઓશ્રી પોતાના માટે ઓછું અને અન્ય માટે વધુ જીવ્યા એવું ચોક્કસપણે કહી શકાય. સમાજના દરેક વર્ગ વચ્ચે રહેવાનું, કામ કરવાનું થયું જેનાથી તેઓશ્રીનો જીવન પ્રત્યેનો દ્રષ્ટિકોણ વધુ સ્પષ્ટ થતો ગયો અને એના થકી તેઓશ્રી જીવનના અંત સુધી સંતુલિત , સકારાત્મક અને સ્વસ્થ જીવન ઉત્તમ રીતે જીવી શક્યા. તેઓશ્રીનો હંમેશાં આગ્રહ રહેતો કે કોઈના વિશે નકારાત્મક વિચારસરણી, ટીકા ટિપ્પણી કે કોઈ પણ વ્યક્તિ – સમાજની નિંદા – કુથલી કરવી નહિ અને સૌની સાથે હળીમળીને રહેવું.

જીવનની શરૂઆતમાં ખેતરમાં ભારા ઉપાડવાનો બોજ તેમજ ત્યારબાદ પરિવાર–સમાજનો ભાર ઉપાડવાની ફરજ પણ પિતાશ્રીએ સહજતાથી નિભાવી

જીવનને સાચા અર્થમાં સમૃદ્ધ કર્યું. જીવનની શરૂઆતમાં અભાવો વચ્ચે તેમજ પોતાના સમગ્ર જીવન દરમિયાન વ્યક્તિગત , પારિવારિક, સામાજિક, વ્યવસાયિક જીવનમાં સમાધાનકારી વલણ અપનાવતા રહીને અડચણોને પાર કરી નિઃસ્વાર્થ સેવાભાવ સાથે જીવનને પ્રકાશિત કરતા રહ્યાં. પોતે અગવડો વેઠી અમને સગવડો આપતા ગયા.

૮૨ વર્ષ સુધી અમારા પિતાશ્રી લક્ષ્મણભાઈ શામળાભાઈ ઉપલાણા સંયુક્ત કુટુંબમાં તંદુરસ્ત જીવન જીવ્યા. નિયમિતતા અને ચોકસાઈ એમના આજીવન ગુણ રહ્યા. અમારા પિતા સ્વ. શ્રી લક્ષ્મણભાઈ શામળાભાઈ ઉપલાણાએ પોતાનું સમગ્ર જીવન પોતાના માટે ઓછું, અન્ય માટે વધુ જીવ્યા તે પછી સમાજ હોય , પરિવાર હોય, સ્નેહીજનો હોય કે પછી પ્રકૃતિ હોય. હંમેશાં એમનો ભાવ સૌનું ભલું ઈચ્છતા સ્નેહપૂર્ણ , લાગણીસભર અને નિઃસ્વાર્થ રહ્યો છે.

પિતાશ્રીના અવસાનને બે મહિના બાદ પ્રપૌત્ર નો જન્મ થયો, જે થોડા માટે દાદાજીનો પ્રેમ પામવાનો ચૂકી ગયો એનો અફસોસ જીવનભર રહેશે. આપનો પ્રપૌત્ર અગસ્ત્ય હવે એક વર્ષનો થયો છે અને સ્વસ્થ છે. આપે જે સામાજિક , પારિવારિક જવાબદારીઓ જીવનના અંત સુધી નિભાવી એ હવે અમારા શિરે આવી છે એટલે હવે અમને સમજાય છે કે આપની હાજરી અમારા માટે બેશક કેટલી કિંમતી હતી. છતાં જીવન છે તો સાથે મૃત્યુ પણ છે એ સનાતન સત્ય ને સમજી જીવન પ્રવાહમાં અમે સૌ આપના આશીર્વાદ થકી મક્કમ ગતિએ આપના સંસ્મરણો થકી હિંમતપૂર્વક આગળ વધી રહ્યા છીએ.

આપે આપને ગમતા સુવાક્યોનુ સંકલન કરી ડાયરીઓના પાનામાં આપના સ્વહસ્તે લખેલ લખાણ અમે વાંચતા રહીએ છીએ, જે અમને આપ અમારી સાથે હોવાનો હરપળ અહેસાસ કરાવવાની સાથે પ્રેરણા આપતું રહે છે.

શૈક્ષણિક કારકિર્દી દરમિયાન કોઈ વહીવટી વિવાદ હોય તો પિતાશ્રીના સમાધાનકારી વલણના સહજ સ્વભાવને લીધે તેઓએ જે પણ શૈક્ષણિક સંસ્થાઓમાં

પોતાની ફરજ નિભાવી ત્યાંના શૈક્ષણિક સ્ટાફમાં એમની લોકચાહના હતી.પિતાશ્રી હંમેશાં કોઈનું અહિત ન થાય એ રીતે તેઓ વહીવટી સમસ્યાઓનો ઉકેલ શોધતા. મતભેદ ને મનભેદ સુધી ક્યારેય ન લઈ જતા.

પિતાશ્રી છેલ્લે કાકાસાહેબ કાલેલકર લિખિત પુસ્તક, 'પરમ સખા મૃત્યુ ' વાંચતા હતા એમાં એમણે પુસ્તક વાંચતા વાંચતા પુસ્તકમાં લખેલ કેટલાક ફકરાઓ ઉપર પેન્સિલથી એમના હસ્તે અંડરલાઈન કરી છે એ બતાવે છે કે તેઓ શરીરરૂપી મૃત્યુના સત્યને ને સારી રીતે સમજી અને સ્વીકારી ચુક્યા હતા.

વિશેષમાં એમને દૈનિક ડાયરીમાં હિસાબ – કિતાબ અને વાંચન દરમિયાન ગમતાં સુવાક્યો અને ઉપયોગી માહિતીની નોંધ નિયમિત લખતા રહેવાનો શોખ હતો. આજે પિતાશ્રી સ્વદેહે હયાત નથી એનો ખાલીપો આજીવન રહેવાનો પણ અક્ષરદેહે તો અમારી સાથે તેઓ સ્મરણોમાં આજીવન રહેવાના.

તેઓએ લાઓસ્તેના ત્રણ ખજાના યાદ કરીને નોંધ્યું છે કે......
પહેલો ખજાનો છે પ્રેમ.
બીજો છે કોઈ બાબતમાં અતિ ન કરવી.
ત્રીજો ખજાનો છે સંસારમાં પ્રથમ થવાની દોડમાં ન પડવું.

અમારા પિતાશ્રીએ એમની દૈનિક ડાયરીમાં નોંધેલ વાક્યો માંથી અમુક વાક્યો છે કે....

- આનંદ અને અંતરની શાંતિ ભોગવે છે એ અંતરજ્ઞાન અર્જિત કરનાર બ્રહ્મસ્વરૂપ થઈ નિર્વાણ પામે છે.
- આનંદસભર ઘર, શાણાં સંતાન, પ્રિયવાદિની ભાર્યા, સારા મિત્રો , પવિત્ર ધન, પરસ્પર પ્રેમ, આજ્ઞાકિંત નોકરો , આતિથ્ય, પ્રભુ ભક્તિ , મધુર ભોજન અને સત્સંગ એટલે ધન્ય ગૃહસ્થાશ્રમ.
- આટલી સુવિધા છતાં જગત દુઃખી કેમ છે ? તેનું એક કારણ વ્યક્તિ પોતે જે રસ અને રુચિ લઈને જન્મે છે, પોતાની ઊંડી અને આધારભૂત ઈચ્છા છે તે પ્રમાણે જીવી શકતી નથી.
- તુમ યહાં મહેમાન હો, ઈસ પૃથ્વી કો ઔર અધિક સુંદર, અધિક પ્રેમપૂર્ણ, અધિક સુગંધયુકત બનાવો ઉન મહેમાનો કે લિયે જો તુમ્હારે બાદ આયેંગે.

• વેદ પુરાણ વાંચ્યા પછીનો જો કોઈ સાર હોય તો પ્રેમ અને કરુણા છે. જો પ્રેમ સમજાઈ જાય છે તો આ જગત સમજાઈ જાય છે.

પિતાશ્રી માટે પરિવાર એ સિમિત શબ્દ ન હતો પણ પરિવાર પ્રત્યેની વિશેષ ભાવના હતી અને એમની પારિવારિક ભાવનાને લીધે તેઓશ્રી જીવનના અંત સુધી પરિવાર સાથે જ તંદુરસ્તમય જીવન જીવ્યા. પિતાશ્રી સાથે અમે સંયુક્ત કુટુંબમાં ઝાઝું જીવ્યા અને એમના જીવનના અંતિમ સમય સુધી એમની સાથે રહ્યા એનો એમને પરમ સંતોષ હશે. જીવન – મૃત્યુના ફેરાને તેઓ સાચી રીતે સમજ્યા અને એ પ્રમાણે જીવ્યા અને એ જ સમજ સાથે તેઓશ્રીએ અમને દેહત્યાગ પહેલા અંતરના આશીર્વાદ આપી સહજતાથી પોતાનો દેહ છોડી સનાતન સત્યરૂપી અનંત યાત્રાએ ચાલ્યા ગયા.

પિતાશ્રીની અમારા પરિવાર વચ્ચેથી કાયમી વિદાયને લાંબો સમય પસાર થઈ ગયો છે ત્યારે હજુ મન એ સનાતન સત્ય સ્વીકારવા તૈયાર નથી કે પિતાશ્રી સદેહે આ જગતમાં હયાત નથી. જાણે કોઈ અગમ્ય શક્તિ અમને એમની હૂંફ પુરી પાડતી હોય એવો અહેસાસ અવિરત અનુભવાય છે.

તેઓ ભલે આજે અમારી વચ્ચે હયાત નથી પણ એમના કેટલાય સંસ્મરણો સાથે તેઓ અમારી સાથે આજે પણ જીવી રહ્યા હોય એવો અહેસાસ જરૂર અનુભવાય છે.

શૂન્યમાંથી સર્જન કરી સાત્વિક જીવન જીવી જનાર અમારા પિતાશ્રી ૨૦૨૫ ની ઉત્તરાયણ મધરાતે ૧૨.૦૦ કલાકે અમારા સૌની હાજરી વચ્ચે પોતાનું શરીર છોડી અનંતયાત્રાએ ચાલ્યા ગયા. ૧૫ મી જાન્યુઆરીની સવારે નશ્વર દેહ પંચમહાભૂતમાં વિલિન થઈ ગયો. હવે સદેહે પિતાશ્રી અમારી વચ્ચે નથી પણ એમના સંસ્મરણો સાથે તેઓ અમારા હૃદયસ્થ રહેવાની સાથે તસવીરોમાં અમારી સાથે તેઓશ્રીની સુખદ યાદો સચવાયેલી છે. તેઓશ્રીનો આત્મા જ્યાં પણ હશે તે અમને હંમેશાં આશીર્વાદ વરસાવતો રહેશે.

મૃત્યુલોકમાં જીવન – મૃત્યુનું ચક્ર એ સનાતન સત્ય છે એનો સ્વીકાર પરમાત્માની સાક્ષીએ કરવો રહ્યો પણ પિતાશ્રીનું ઋણ આજીવન ચુકવાશે નહિ એ પણ એટલું જ સત્ય છે.

આપની ખોટ હંમેશાં અનુભવાશે. પિતાશ્રીના સંસ્મરણો અમારા માટે આજીવન હૃદયસ્થ રહેશે.

ઓમ શાંતિ

શ્રી જયંતીભાઇ જોષી

(ભૂતપૂર્વ આચાર્ય.શિક્ષક સંસ્કારનિકેતન મા. શાળા,સઘનક્ષેત્ર, બાલારામ,ચિત્રાસણી)

નખશીખ ઈમાનદાર વ્યક્તિત્વ એટલે સ્વ.શ્રી લક્ષ્મણભાઈ શામળાભાઇ ઉપલાણા. Duty is deity મંત્રને સાકાર સ્વરૂપે જીવનના પ્રત્યેક કાર્યમાં સમર્પણ ભાવથી મૂર્તિમંત કરનાર સજજન પુરુષ એટલે સ્વ. શ્રી લક્ષ્મણભાઈ શામળાભાઇ ઉપલાણા.

જૂન–જુલાઈ ૧૯૬૪માં હું વિવિધલક્ષી વિદ્યામંદિર, પાલનપુર માં S.T.C. (સેકેંડરી ટીચર સર્ટિફિકેટ)ના તાલીમવર્ગમાં હાજરી આપવા ગયેલો, ત્યાં એક યુવાન સાથે મારો ભેટો થયો. યુવાન સાથેની વાતચીત માં તેઓ વડગામના વતની હોવાનું જણાયું. વડગામ મારાં ધર્મપત્ની ચંદનબાળાનું પૈતૃક ગામ છે. 'પેટ સામે ગુડીયા નમે' એ પ્રમાણે મને સહેજે લાગણી થાય. વાતચીતથી એમની નોકરી કરવાની ઈચ્છા જણાઈ.

એ સમયે હું સ્વ. વિમળાબેન મહેતા સંચાલિત સઘન ક્ષેત્ર, બાલારામ, ચિત્રાસણીની સંસ્કારનિકેતન મા. શાળામાં આચાર્ય–શિક્ષક તરીકે ફરજ બજાવતો હતો. મેં તેઓને બીજા દિવસે સઘન ક્ષેત્ર,ચિત્રાસણી આવવા જણાવ્યું. બીજા દિવસે આવેલ તેઓને શ્રીમતી વિમળાબેન મહેતા સાથે મુલાકાત કરાવી., શ્રીમતી વિમળા બેને સંમતિ આપી અને તેઓ મારી સાથે સંસ્કારનિકેતન માધ્યમિક શાળામાં શિક્ષક તરીકે જોડાયા. એ યુવાન એટલે સ્વ. શ્રી લક્ષ્મણભાઈ શામળાભાઇ ઉપલાણા.

હું અને શ્રી લક્ષ્મણભાઈ બંને ધોરણ ૧૧ (જૂનું મેટ્રીક) સુધી ભણેલાં. અમારું ધોરણ ૧૧ સુધીનું શિક્ષણ ખૂબજ પ્રભાવી હતું. એ સમયે ધોરણ ૮ અને ધોરણ ૯ સુધીના લગભગ તમામ વિષયો અમે ભણાવતા શ્રી લક્ષ્મણભાઈ ગુજરાતી, હિન્દી અને સમાજવિદ્યાના વિષયો શીખવતા.

એ સમયે મુ.કાંસા, તા.વીસનગરના વતની શ્રી હરગોવિંદભાઈ પટેલ S.S.C. C.P.Ed.હોવાથી વ્યાયામ શિક્ષક તરીકે સંસ્કાર નિકેતન મા. શાળામાં અમારી સાથે જોડાયા હતા. શ્રી લક્ષ્મણભાઈ અને શ્રી હરગોવિંદભાઈ પટેલ બંને સઘન ક્ષેત્ર થી આશરે ૬-૭ કિલોમીટર દૂર જશપુરીયા ગામે સાથે રહેતા હતા. બંને નિયમિત સવારે ૧૦.૩૦ કલાકે શાળામાં હાજર થઈ જતા હતા. બંને પોતાની ફરજ પ્રત્યે સભાનપણે સમર્પિત હતા.

એ દરમ્યાન મેં અને શ્રી લક્ષ્મણભાઈએ બહારના પરીક્ષાર્થી તરીકે ૧૯૬૮માં ગુજરાત યુનિવર્સિટીના વીસનગર કેન્દ્રમાં પરીક્ષા આપી B.A. પાસ કર્યું. પછીના વર્ષથી અમે બંને વીસનગરની યુનિવર્સિટીની કોલેજમાં M.A ના વર્ગોમાં જોડાયા. શનિ-રવિ ચાલતા આ વર્ગોમાં રેલ્વે મારફત ચિત્રાસણી થી વીસનગર જતા અને નિયમિત હાજરી આપતા. વિધિ ની વક્રતા કે અમે M.A ના કરી શક્યા.

શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતાના કર્મયોગ પ્રમાણે શ્રી લક્ષ્મણભાઈએ સાચા અર્થમાં નિષ્કામ કર્મયોગ કરી એમણે જીવનયજ્ઞને દૈદિપ્યમાન રીતે સાર્થક કર્યો છે. એમની ગેરહાજરીમાં એમની પ્રશંસા કરવી અનુચિત નથી, મારા અને એમના છ વર્ષના સાનિધ્યમાં અમે પરસ્પર માર્ગદર્શક બન્યા છીએ. ક્યાંક મારી ક્ષતિઓ એમણે સુધારી છે અને એમની ભૂલો મેં સુધારવા પ્રયત્ન કર્યો છે. પરસ્પર મૈત્રી ભાવથી એકબીજાને સમજીને સાથે સહકાર આપ્યો હતો.

એમની નખશિખ પ્રામાણિકતા અને ફરજ પ્રત્યેનો સમર્પણભાવ આજે પણ હું વાતવાતમાં યાદ કરી એમને શ્રદ્ધાંજલિ આપું છું.

એમના પવિત્ર આત્માને પરમકૃપાળુ પરમાત્મા એમના ચરણમાં સ્થાન આપે એવી અંતઃકરણ પૂર્વક પ્રાર્થના કરું છું.

શ્રી મૂળજીભાઈ દેસાઇ
(ભૂતપૂર્વ નિયામક આદર્શ સંકુલ, પાલનપુર)

જોગાનુજોગ સને ૧૯૯૪ માં શ્રી બનાસકાંઠા આંજણા પટેલ કેળવણી મંડળ, પાલનપુરમાં મંડળના માનદ નિયામક તરીકે સેવા કરવાની મને તક મળી. તે સમયે શ્રી વી.આર. વિદ્યાલયના ઉચ્ચતર વિભાગમાં વિજ્ઞાન પ્રવાહ નહતો. શાળાની પ્રતિષ્ઠા માટે તે ચાલુ કરવો ખૂબ જરૂરી હતો. પણ આચાર્યની જગ્યા ખાલી હતી.

તેથી સૌ પ્રથમ તે ભરવા યોગ્ય કાર્યવાહી કરવામાં આવતાં આચાર્ય માટે યોગ્ય ગુણો શ્રી લક્ષ્મણભાઈ એસ. ઉપલાણા, વડગામમાં જણાતા તેમની આચાર્ય તરીકે નિમણૂંક કરવામાં આવેલ.

તેઓશ્રીની શૈક્ષણિક વહિવટી કાર્યદક્ષતાના કારણે પ્રથમ નોન ગ્રાન્ટેડ અને ટૂંક સમયમાં ગ્રાન્ટેડ વિજ્ઞાન પ્રવાહ ચાલુ થઈ ગયેલ જે આજે શહેરમાં પ્રતિષ્ઠિત સ્થાન ધરાવે છે.

તેઓશ્રીની સહ શૈક્ષણિક કાર્યશૈલીની જાણકારીથી વિદ્યાર્થી, વાલી, કર્મચારીગણ તથા મંડળ સાથે શિક્ષણની ઉત્ક્રાંતિ માટે સુગમ સમન્વય કરવાની કુદરતી શક્તિથી તેઓનો શાળાની પ્રગતિમાં અગત્યનો ફાળો છે.

સદ્‌ગત આત્માને શત શત પ્રણામ.

શ્રી દિનેશભાઈ ચૌધરી
(ભૂતપૂર્વ આચાર્યશ્રી, હેતીબા પ્રાથમિક શાળા, આદર્શ સંકુલ, પાલનપુર)

કેળવણીના સાચા રાહબર અને આત્મીય સહયોગી. સ્વ. શ્રી લક્ષ્મણભાઈ ઉપલાણાને ભાવભીની વંદના...

''વહેતી નદીના શાંત પ્રવાહ જેવું જેમનું જીવન હતું અને જેમના હૃદયમાં કેળવણીનો અખંડ દીવો પ્રજ્વલિત હતો, એવા આત્મીય સ્વ. શ્રી લક્ષ્મણભાઈની સ્મૃતિમાં બે શબ્દો લખવા એ મારા માટે માત્ર ફરજ નહીં, પણ એક ભાવુક યાત્રા છે.''

શ્રી બનાસકાંઠા આંજણા પટેલ કેળવણી મંડળ સાથેનો અમારો નાતો દાયકાઓ જૂનો છે. હું હેતીબા પ્રાથમિક શાળાના આચાર્ય તરીકે અને સ્વ. શ્રી લક્ષ્મણભાઈ શ્રી વી.આર. વિદ્યાલયના આચાર્ય તરીકે કાર્યરત હતા. અમે બંને એક જ માતૃસંસ્થાના બે સંતાનોની જેમ સાથે ઉછર્યા. એકબીજાની શૈક્ષણિક અને વહીવટી બાબતોમાં પૂરક બન્યા અને શિક્ષણની ધૂણી ધખાવી. આજે જ્યારે તેમની સ્મૃતિમાં આ અંક તૈયાર થઈ રહ્યો છે, ત્યારે મારી આંખો સમક્ષ તેમની એ સૌમ્યમૂર્તિ અને એમના મૃદુ અવાજનો રણકો ગુંજી રહ્યો છે.

એક વડીલ અને માર્ગદર્શક તરીકેનો સાથ...

હાઈસ્કૂલ અને પ્રાથમિક શાળા વચ્ચે ભલે અંતર હોય, પણ અમારા મન વચ્ચે ક્યારેય અંતર નહોતું. શ્રી લક્ષ્મણભાઈ માટે 'આચાર્ય' એ માત્ર એક હોદ્દો નહોતો, પણ એક વિશેષ જવાબદારી હતી. ઘણીવાર સાંજની નવરાશમાં જ્યારે અમે મળતા, ત્યારે શાળાના વહીવટ કરતાં વધુ ચિંતા તેમને પેલા છેવાડાના ગામથી ભણવા આવતા વિદ્યાર્થીની રહેતી. તેમની સંવેદના એ હતી કે, ''સાહેબ આપણા આ બાળકો જો ભણી જશે તો એનું આખું કુટુંબ તરી જશે.'' તેમની આ નિષ્ઠાએ મને હંમેશાં પ્રેરિત કર્યો છે. સહ કાર્યકર તરીકે તેમની સાથે વિતાવેલી ક્ષણો આજે પણ યાદોના ઝરૂખે અકબંધ છે.!

યાદોના સંગાથે.....

મને આજે પણ યાદ છે, જ્યારે નિયામક શ્રીમાન મૂળજીભાઈ દેસાઈ સાહેબ સાથે અમે શૈક્ષણિક અને વહીવટી ચર્ચા માટે ભેગા બેસતા, ત્યારે તેમની હાજરી માત્રથી વાતાવરણમાં એક ગંભીરતા છતાં હળવાશ વ્યાપી જતી. જટિલ પ્રશ્નોનો ઉકેલ તેઓ હંમેશાં

હસતા મુખે આપતા. તેમની કાર્યશૈલીમાં એક વડીલ જેવી વિશાળતા અને મિત્ર જેવી મોકળાશ હતી. સાથે સાથે તેમનામાં સ્પષ્ટ વકતૃત્વ , સંવેદનશીલતા, સમાનતા અને પારદર્શિતા જેવા સદગુણો તેમને અન્યથી વિશેષ બનાવતા હતા. મેં તેમને ક્યારેય ઊંચા અવાજે બોલતા કે અકળાતા જોયા નથી ; તેઓ જાણે ધૈર્યના પર્યાય હતા.

કેળવણીના ઋષિ.....

શ્રી લક્ષ્મણભાઈએ શ્રી વી.આર. વિદ્યાલયને માત્ર ઈંટોની ઈમારત નહીં, પણ સંસ્કારોનું મંદિર માન્યું હતું. અમે સાથે મળીને અનેક નાના–મોટા શૈક્ષણિક પ્રકલ્પો કર્યા. પ્રાથમિકથી હાઈસ્કૂલ સુધીની આ શૈક્ષણિક સફરમાં તેઓ મારા માટે માત્ર સહકાર્યકર નહોતા, પણ ડગલે ને પગલે હું જેમની પાસે માર્ગદર્શન માંગી શકું એવા મારા વડીલ મિત્ર હતા. અમે સાથે મળીને ઘણાબધા કાર્યક્રમ કરેલા. તે પૈકી પ્રજાસત્તાક દિને અમે સંયુક્ત રીતે ટેબ્લો રજૂ કરેલો. જેની તૈયારી મોડી રાત સુધી ચાલતી. શ્રી લક્ષ્મણભાઈ સાહેબ પણ એમાં હાજર રહી માર્ગદર્શન આપતા. જેનાથી કામ કરતા ગુરુજનોનો ઉત્સાહ બેવડાઈ જતો. પરિણામે અમારા ટેબ્લોને જિલ્લામાં પ્રથમ નંબર મળેલો અને જિલ્લાના તત્કાલિન સફળ અને દ્રષ્ટિવાન રાજનેતા શ્રીમાન દલુભાઈ દેસાઇ સાહેબ અને કલેકટરશ્રીના વરદ હસ્તે અમે સાથે તે એવોર્ડ સ્વીકારેલો.

વિદાયની વેદના...

મૃત્યુ એ શાશ્વત સત્ય છે, પણ શ્રી લક્ષ્મણભાઈ જેવા સજ્જન માણસની વિદાય એ સમાજ અને શિક્ષણ જગત માટે ન પૂરી શકાય તેવી ખોટ છે. આજે શ્રી વી.આર.વિદ્યાલયના પટાંગણમાં તેમની ભૌતિક હાજરી નથી, પણ ત્યાંના વૃક્ષો અને ભીંતોમાં હજુ પણ તેમની મહેનતની સુગંધ આવે છે. તેમણે શ્રી વી.આર.વિદ્યાલયમાં જે શૈક્ષણિક મૂલ્યો અને રીતિ–નીતિ સ્થાપ્યાં છે એ આવનારી પેઢી માટે સદાય માર્ગદર્શક બની રહેશે.

તેમના સહકાર્યકર તરીકે હું તેમણે શ્રદ્ધાસુમન અર્પણ કરું છું. તેમની સ્મૃતિ આપણા સહુના હૃદયમાં કાયમ જીવંત રહેશે. પરમેશ્વર તેમના દિવ્ય આત્માને પરમ શાંતિ આપે અને તેમના પરિવારના સેવા–યજ્ઞને બળ આપે એવી પ્રભુપ્રાર્થના......

શ્રી જેસંગભાઈ મોર
(ભૂતપૂર્વ આચાર્યશ્રી , શ્રી વી.આર. વિદ્યાલય,પાલનપુર)

वज्रादपि कठौराणि मृदूनि कुसुमादपि ને ચરિતાર્થ કરતો સ્વ. શ્રી લક્ષ્મણભાઈનો સફળ જીવન વ્યવહાર અમારા માટે અનુકરણીય હતો. દક્ષતાપૂર્ણ વ્યવહાર, લાગણીસભર વહીવટ,સ્નેહપૂર્ણ અનુબંધનકલા, માનવીય સબંધો પ્રતિ આપની અતૂટ શ્રદ્ધા અને આચરવા યોગ્ય આપની ચરિત્ર વિરલ ઉદાહરણરૂપી બની રહ્યું.

શિક્ષણની અવિરત સાધનાની ફળશ્રુતિ રૂપમાં આપ તા. ૨૪ નવેમ્બર,૧૯૯૪ ના રોજ શ્રી વી.આર. વિદ્યાલય,પાલનપુરમાં આચાર્ય પદે નિયુક્ત થયા. તે દરમ્યાન આપશ્રીએ શિક્ષણ જ્યોતની જે સૌરભમય ધ્રુમ્રસેર પ્રસરાવી છે તે ક્યારે વીલાશે નહીં.

એક કર્મયોગી તરીકે સંસ્થાના વિકાસ અને ઉત્કર્ષ માટે આપ સતત પ્રયત્નોથી શીલ રહ્યા છો. આપની નિષ્ઠા,કર્તવ્યપરાયણતા,કૃતજ્ઞતા,સહયોગ મેળવવાની આવડતને કારણે શ્રી વી.આર. વિદ્યાલયએ અનેક ક્ષેત્રે નોંધપાત્ર સિદ્ધિઓ હાંસલ કરી છે,જેનો રાજીપો વ્યક્ત થાય છે.

આપ આ શ્રી વી.આર. વિદ્યાલય માંથી એક સફળ આચાર્ય તરીકે તા. ૩૧ મે,૨૦૦૧ ના રોજ નિવૃત્ત થયા. પરંતુ જેનો અંતઃકરણમાં નવી પગદંડીઓ રચવાની ખેવના હોય અને વહેતા રહેવાનો ઉલ્લાસ હોય તેને વળી નિવૃત્તિ કેવી?તિમિર ભેદી તેજ ભરવાની આપની હામ નિવૃત્તિ પછી પ્રવૃત્તિમય સન્યાસમાં વિશેષ પ્રવૃત્ત થઈ શાળા,પરિવાર અને સમાજને હર હંમેશાં હૂંફ અને આપનો પવિત્ર પ્રેમ આપતા રહી સુંગંધ પ્રસરાવી.

અંતે આપે તનમનમાં ચેતનાની ચિનગારી પ્રેમ અને વાત્સલ્યમય વસવાટ, લાગણી અને લગનની લહેર, ફૂલોની ફોરમ અને ફરજનું ફરમાન બની શિક્ષણ

અને સમાજ જગતમાં સર્વત્ર વિશ્વકર્માની ભૂમિકા ભજવી ધન્યતા અનુભવી.

પરંતુ जातस्य ध्रुवो मृत्युर्ध्रुवं जन्म मृतस्य च । तस्मादपरिहार्येऽर्थे न त्वं शोचितुमर्हसि ॥ એ જન્મ મરણની ઘટમાળાને અનુસરતાં આપણા સૌના સાનિધ્ય વચ્ચેથી આપે તા. ૧૫ જાન્યુઆરી,૨૦૨૫ એ ૮૨ વર્ષની વયે સ્વર્ગે સિધાવ્યા ત્યારે પરિવાર, સમાજ અને સહૃદયી મિત્રો તથા શુભેચ્છકોને મોટી ખોટ પડી છે. જે પુરવી અશક્ય છે.

આવા મહા માનવના આત્માને પરમકૃપાળુ પરમાત્મા શાંતિ અર્પે. તેમના કાર્યો, પ્રવૃત્તિઓ અને વિચારો સતેજ રહે, જીવતા રહે, એમના કુટુંબીજનોને દુઃખ સહન કરવાની ભગવાન શક્તિ આપે, એમના અધૂરાં કાર્યોને પૂર્ણ કરવા સ્મૃતિને સદાય જીવંત રાખે એવી સદ્ભાવના સાથે નત મસ્તકે શ્રદ્ધાંજલિ અર્પીને એમનો આત્મા શાશ્વત સુખ પામે તેવી ઈશ્વર પાસે પ્રાર્થના કરું છું.

શ્રી ભારમલભાઈ પટેલ
(આચાર્યશ્રી , શ્રી વી.આર. વિદ્યાલય,પાલનપુર)

સેવા વંદના એક આદર્શ કેળવણીકાર એવા શ્રી લક્ષ્મણભાઇ ઉપલાણા સાહેબને
(પૂર્વ આચાર્યશ્રી, શ્રી વી.આર. વિદ્યાલય, પાલનપુર)

શ્રી વી.આર.વિદ્યાલય, પાલનપુરના સુવર્ણ ઈતિહાસમાં જેમના નામની અમીટ છાપ અંકિત થયેલી છે, તેવા પથદર્શક અને કર્મનિષ્ઠ આચાર્યશ્રી એટલે શ્રી લક્ષ્મણભાઇ એસ. ઉપલાણા સાહેબ. તેમણે તારીખ ૨૪/૧૧/૧૯૯૪ થી તારીખ ૩૧/૫/૨001 સુધીના સાડા સાત વર્ષના સફળ કાર્યકાળ દરમિયાન શાળાને માત્ર શૈક્ષણિક ઊંચાઈઓ જ નથી આપી, પરંતુ મૂલ્યનિષ્ઠ શિક્ષણનું પણ સિંચન કર્યું છે.

★ **તેમના કાર્યકાળની વિશેષતાઓ :-**

* **નિષ્ઠાવાન નેતૃત્વ :–** સાહેબના શાસનકાળમાં ''શિસ્ત, સંસ્કાર અને શિક્ષણ'' એ શાળાનો પર્યાય બની ગયા હતા. તેમણે પોતાની વહીવટી કુશળતાથી શાળાનું નામ સમગ્ર પંથકમાં રોશન કર્યું.

* **પ્રામાણિકતાના મૂર્તિમંત :–** તેમની કાર્યપદ્ધતિમાં હંમેશાં પારદર્શિતા અને નૈતિકતાના દર્શન થતા હતા. એક આચાર્ય તરીકે તેમણે ક્યારેય સિદ્ધાંતો સાથે બાંધછોડ કરી નહોતી.

* **વિદ્યાર્થીલક્ષી અભિગમ :–** દરેક વિદ્યાર્થીનો સર્વાંગી વિકાસ થાય તે તેમની પ્રથમ પ્રાથમિકતા હતી. નબળા વિદ્યાર્થીઓને પ્રોત્સાહન અને તેજસ્વીઓને માર્ગદર્શન આપવામાં તેઓ કાયમ અગ્રેસર રહેતા.

* **અવિસ્મરણીય યોગદાન :–** ઈ.સ. ૧૯૯૪ થી ૨૦૦૧ સુધીનો તેમનો સમયગાળો શાળા માટે ''સુવર્ણકાળ'' સમાન રહ્યો છે. તેમની હૂંફાળી કાર્યશૈલી અને શિસ્તબદ્ધ જીવન આજે પણ અનેક વિદ્યાર્થીઓ અને સહકર્મીઓ માટે પ્રેરણાનો સ્ત્રોત છે.

''શિક્ષક એ નથી જે દીવો લઈને ચાલે છે, પણ શિક્ષક એ છે જે બીજાના જીવનમાં પ્રકાશ પાથરે છે.''

શ્રી લક્ષ્મણભાઇ સાહેબે પોતાની ઉમદા સેવાઓ દ્વારા શ્રી વી.આર. વિદ્યાલયના આંગણે જે જ્ઞાનની જ્યોત પ્રગટાવી છે, તેની સુવાસ આજે પણ વાતાવરણમાં મહેકી રહી છે. તેમની નિઃસ્વાર્થ સેવાઓ બદલ સંસ્થા અને સમગ્ર વિદ્યાર્થી આલમ તેમનું સદાય ઋણી રહેશે.

૪. જીવનનો પ્રથમ અધ્યાય
જન્મ અને શિક્ષણ (૧૯૪૩ થી ૧૯૬૦)

*   **જન્મ :-**

૮,માર્ચ,૧૯૪૩ સોમવાર, ફાગણ સુદ બીજના દિવસે ગુજરાત રાજ્યના બનાસકાંઠા જિલ્લામાં આવેલ એક નાનકડા એવા વડગામ ગામમાં શ્રી શામળાભાઇ ગોદડભાઈ અને શ્રી જતનબેનના પરિવારમાં એક તેજસ્વી બાળક નો જન્મ થયો અને નામ રાખ્યું લક્ષ્મણભાઈ.

ખુમારીથી જીવતા શામળાભાઇ આજીવિકા માટે ખેતીનું કામ કરે અને જતનબેન ઘર સંભાળની જોડે–જોડે ખેતીમાં એકાદ બે ભેંસો રાખીને મહેનત કરે. શામળાભાઈ અને જતનબેનના ત્યાં કાળક્રમે હરીભાઈ,જીવીબેન અને અભુભાઇ નો પણ જન્મ થયો. આમ હવે માતા–પિતા અને ૪ બાળકો સાથે કુલ ૬ લોકો નો પરિવાર થયો. પરિવારને રહેવા માટે નળિયા વાળુ કાચું મકાન હતું જેમાં રાત્રે કોડિયાંમાં એરંડિયાતેલ નો દીવો થાય અને પરિવાર સાથે બેસી ને જે કંઈ સાદું ભોજન હોય તે ખાઈ લે. સૂવા માટે એક–બે ખાટલાઅને એક નાની ઢોલડી એમાં બધા ભાઈબેનએ સૂવાનું. પહેરવા માટે કપડાં પણ પૂરતા ના હોવાથી ફાટી ગયેલાં કપડાંને થીગડાં મારીને પહેરવાના. આ રીતે સામાન્ય સ્થિતિ માં લક્ષ્મણભાઈ મોટા થતા ગયા.

*   **બાલ્યકાળ અને શિક્ષણ :-**

છ વર્ષ ની ઉંમરે લક્ષ્મણભાઈ નિશાળમાં દાખલ થયા. તેઓ બચપણથી ભણવામાં તેજસ્વી હતા.

ચાર સંતાનો પૈકી સૌથી મોટા સંતાન હોવાના લીધે સ્વાભાવિક રીતે લક્ષ્મણભાઈ ઉપર પરિવારની વિશેષ જવાબદારી રહેતી. આ બાબતનો લક્ષ્મણભાઈને બચપણથી જ ખ્યાલ આવી ગયેલો એટલે તેઓ સવારે વહેલા ઉઠીને પિતાજી જોડે ખેતરમાં જઇને માળો

ટોવામાં, ઢોર ચરાવવામાં અને બીજા ખેતીના કામમાં મદદ કરે. ખેતરેથી પાછા ઘરે આવીને ઘેંશ અને છાસનો ડુઓ પીએ અને પછી નિશાળે જાય. પાછા સાંજે નિશાળેથી આવીને ખેતરે જવાનું. ખેતર ગામ થી ૩ કિલોમીટર દૂર ત્યાં ચાલતા જવાનું અને આવવાનું. સાંજે રસોઈ માટે ખેતર માંથી લાકડાનો ભારો લઈને માતા–પિતા અને ત્રણ ભાઈ–બહેન સાથે ઘરે આવવાનું. રાત્રે પાછા રોટલો અને ચટણી ખાઈને દીવાના અજવાળે ભણવા બેસવાનું. આ નિત્યક્રમ પ્રમાણે ધીમે ધીમે આર્થિક સંકડામણના યુગમાં દીવાના અજવાળે લક્ષ્મણભાઈનું ભણતર અને ગણતર વધતું ચાલ્યું.

*** નાટક જોવાનું મન :–**

ગામમાં નાટક કંપની આવે એને ગામમાં જ્યાં જગ્યા મળે ત્યાં પડદા બાંધીને નાટકનો કાર્યક્રમ થાય. લક્ષ્મણભાઈને પણ નાટક જોવાની ઈચ્છા થાય પરંતુ ટિકિટ માટે પૈસા ક્યાંથી હોય. ટિકિટ વગર અંદર જવા ના મળે. નાટક શરૂ થાય અને બધા અંદર બેસી જાય એટલે લક્ષ્મણભાઈ પડદાની નાની તિરાડ માંથી બહાર ઉભા–ઉભા જે કંઈ પણ થોડું દેખાય એવું નાટક જોવે પણ એમાં અવાજ બરાબર ના સંભળાય. એક વાર એક ચોકીદાર ને દયા આવી એટલે એને નાટક માં રિસેસ પડી એના પછી અડધું નાટક જોવા માટે જવા દીધા.

*** વડગામ ગામમાં માધ્યમિક શાળાની શરૂઆત કરાવવી :-**

આર્થિક સંકડામણ અને ઘોર પરિશ્રમ સાથે ધોરણ સાત સુધીનું પ્રાથમિક શિક્ષણ વડગામમાં જ પૂર્ણ કર્યું. લક્ષ્મણભાઈને તો હવે આગળ ભણવું હતું, પણ એ વખતે વડગામમાં આગળ ભણવા માટે માધ્યમિક શાળા ન હતી. માધ્યમિક શાળા પાલનપુર માં હતી અને ત્યાં ભણવા જવા માટે પૈસા ન હતા,એટલે હવે આગળ ભણવા માટે શું કરવું એ પ્રશ્ન ઉભો થયો.

હવે શું કરવું એવા વિચારો સાથે લક્ષ્મણભાઈ અને બીજા વિદ્યાર્થી મિત્રો સાથે બેસીને ચર્ચા કરતા હતા. આ છોકરાઓને ચિંતામાં બેઠેલા જોઈને ગામના વડીલ શ્રી ગલબાભાઈ હાથીભાઈ બોલ્યા ''અરે છોકરાઓ શેની ચિંતા કરો છો ?'' છોકરાઓ એ કહ્યું

કાકા અમારે આગળ ભણવું છે પણ આપણા ગામમાં માધ્યમિક શાળા નથી તો અમારે શું કરવું? આ સાંભળી ને ગલબાભાઈ કહે અરે એમાં ગભરાવ શું કામ છો આપણે પાલનપુર શિક્ષણ વિભાગની ઓફિસે જઈને શાળાની મંજૂરી લઈ આવીએ. બધા છોકરા ખુશ થઈ ગયા. એ વખતે બસની પૂરતી વ્યવસ્થા ના હોવાને લીધે લક્ષ્મણભાઈ અને બીજા છ થી સાત છોકરાઓને ગલબાભાઈ જોડે વડગામ થી ૧૫ કિલોમીટર દૂર પાલનપુર ચાલતા જવા નીકળી પડ્યા. પાલનપુર શિક્ષણ વિભાગની ઓફિસે જઈને શિક્ષણ અધિકારી ને ગલબાભાઈએ માધ્યમિક શાળા શરૂ કરવા માટેની રજૂઆત કરી. શિક્ષણ અધિકારીશ્રી એ કહ્યું કે તમે ૨૫–30 છોકરાઓની સંખ્યા કરીને આવો તો હું મંજૂરી આપી શકું.

હવે તો વાતજ શું રહી બધા છોકરો ખુશ થયાને વડગામ આવ્યા. બીજા દિવસે લક્ષ્મણભાઈ પોતાની સાથે ગલબાભાઈ અને પોતાના સહાધ્યાયી વિદ્યાર્થીઓ સાથે નીકળી પડ્યા વડગામ ગામમાં કે જેમણે આઠમું ધોરણ ભણવું હોય તે નામ લખાવો અને આ રીતે વડગામમાં થી દસેક વિદ્યાર્થી ની સંખ્યા થઈ ગઈ. ત્યાર બાદ વધુ વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા માટે આજુબાજુ ના ગામડાઓમાં જેમકે પરખડી, સમશેરપુરા, વરવાડીયા, ખરોડિયા, ફતેપુર, સેમોદ્રા, સમશેરપુરા,બાદરગઢ વગરેમાં ગામના આગેવાનો સાથે પગપાળા પ્રવાસ કરતા એમ કરતા કરતા ૨૫ વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા થઈ ગઈ.

સંખ્યા થયા બાદ ફરીથી લક્ષ્મણભાઈ અને બીજા સહાધ્યાયી વિદ્યાર્થીઓ ગલબાભાઈ જોડે પગપાળા પાલનપુર જઈને શિક્ષણ અધિકારીને મળ્યા અને શાળાની મંજૂરી મળી ગઈ. આમ ભણવાની તીવ્ર ઈચ્છા અને અથાગ પ્રયત્નોથી થી વડગામના શ્રી રામજી મંદિરમાં માધ્યમિક શાળા શરૂ થઈ. લક્ષ્મણભાઈ ના સહાધ્યાયી વિદ્યાર્થીઓ સાહેબ જોડે ટ્યૂશન જતા, પણ લક્ષ્મણભાઈ જોડે તો પૈસા ક્યાં હતા કે ટ્યૂશન જઈ શકે. લક્ષ્મણભાઈ એ હાર માન્ય વગર જાતેજ મહેનત કરી ને ભણ્યા, રાત્રે ઘરે વાંચવાની વ્યવસ્થા ના હોવાથી તેઓ રાત્રે રામજી મંદિરના ઓટલે બેસીને મોડા સુધી દાખલા ગણતા અને ભણતા જોડે જોડે ઘર અને ખેતર ની જવાબદારી તો નિભાવવાનીજ. આ અનેક મુશ્કેલીઓ નો હિંમતપૂર્વક સામનો કરીને લક્ષ્મણભાઈ એ સખત મહેનત અને પરિશ્રમ પૂર્વક વગર ટ્યૂશન સૌથી સારા માર્ક્સ સાથે ધોરણ આઠ થી દસમા સુધી નો અભ્યાસ પૂર્ણ કર્યો . શિક્ષકોમાં તેઓ એક આદર્શ અને મહેનતુ વિદ્યાર્થી નાતે પ્રિય બન્યા.

*** સ્વાતંત્રસેનાની શ્રી કાલીદાસ ભોજક જોડે સંસ્કાર સિંચન :**

ગામમાં એ સમયે આઝાદીના લડવૈયા અને સ્વાતંત્રસેનાની પરમ આદરણીય કાલીદાસ ભોજક જનજાગૃતિ હેતુ વિદ્યાર્થીઓ પાસે વ્યસન મુક્તિ અને કુરિવાજો નાબૂદી માટે નાટકો કરાવતા. લક્ષ્મણભાઈ વિદ્યાર્થી અવસ્થામાં જનજાગૃતિ હેતું આવા નાટકોમાં ભાગ લઈને સ્વસ્થ સમાજની રચના હેતુ કાર્યશીલ રહેતા. પારિવારિક જવાબદારીઓ , ખેતીનું કામ અને સામાજિક જનજાગૃતિના કામ કરતા કરતા તેઓ ભણવામાં પણ એટલા જ ઉત્સાહી અને હોંશિયાર હતા. આ બધી બાબતોને લીધે બાળવયે જ એમની સમજ કેળવવાની સાથે વ્યક્તિત્વ ઘડતર થતું ગયું.

*** આગળ નો અભ્યાસ**

એમની જોડના અનેક સહાધ્યાયી વિદ્યાર્થીઓએ ભણવાના ભારથી આગળ ભણાવાનું છોડી દીધું પરંતુ લક્ષ્મણભાઈએ એજ હોંશિયારી અને હિંમત થી બધી મુશ્કેલીઓનો સામનો કરીને ધોરણ ૧૧ સુધીનો અભ્યાસ પણ પૂર્ણ કર્યો. ત્યાર બાદ એમણે કોલેજ સમકક્ષ હિન્દી એચ.એસ.સી.ની પરીક્ષા પાસ કરી. હવે ઘરમાં આર્થિક મદદ રૂપ થવા માટે અને જીવનના આગળના પડાવ તરફ જવા માટે એમણે છાપાઓમાં જાહેરાત વાંચીને નોકરીની શોધખોળ શરૂ કરી.

૫. જીવનનો બીજો અધ્યાય
વ્યાવસાયિક અને પારિવારિક જીવન (૧૯૬૦ થી ૧૯૯૪)

* વ્યાવસાયિક જીવન :-

શ્રી લક્ષ્મણભાઈએ માધ્યમિક શિક્ષણ પૂર્ણ કર્યા બાદ આજીવિકાનો પ્રશ્ન આવ્યો એટલે વર્તમાન પત્રોમાં આવતી નોકરી અંગેની જાહેરાતો જોઈને અરજી કરતા રહ્યા. આ દરમિયાન વર્તમાનપત્રમાં સુરેન્દ્રનગર ખાતે પોસ્ટ વિભાગમાં ભરતી અંગેની જાહેરાત જોઈને તેમાં અરજી કરી. એજ વખતે વર્તમાનપત્રમાં બીજી એક જાહેરાત રેલવેમાં ભરતી અંગેની જોઈને એમાં પણ અરજી કરી.

* સુરેન્દ્રનગર ખાતે પોસ્ટ વિભાગમાં નોકરી :-

થોડા સમયબાદ સુરેન્દ્રનગર પોસ્ટ વિભાગ તરફથી ઈન્ટરવ્યું આપવા માટે નો પત્ર મળ્યો. હવે એક નવી સમસ્યા આવી કે હજુ સુધી લક્ષ્મણભાઈ વડગામ સિવાય ક્યાંય બહાર ગયા ન હતાં તો છેક સૌરાષ્ટ્રમાં સુરેન્દ્રનગર કેવી રીતે જવું ? અને ત્યાં જવા માટે ખર્ચાના પૈસા ક્યાંથી લાવવા?

જેમતેમ કરીને ગામના શ્રીમંત જોડેથી વ્યાજે પૈસા લીધા અને રેલ્વેમાં બેસીને લક્ષ્મણભાઈ અજાણી જગ્યાએ એકલા નીકળી પડ્યા નોકરી માટે નસીબ અજમાવવા. ના રસ્તાની ખબર, ના કોઈ સાથી સંગાથી, ક્યાં જવું? શું કરવું? વગેરે વિચારો કરતા સવારે દસ વાગે સુરેન્દ્રનગર રેલ્વે સ્ટેશન ઉતર્યા. ત્યાંથી કોઈને પૂછતાં–પૂછતાં પગપાળા પોસ્ટઓફિસ પહોંચ્યા. ત્યાં ગયા તો ખબર પડી કે મુખ્ય અધિકારીશ્રી કોઈ કામથી બહાર ગયેલાં છે. તેઓ બે થી ત્રણ કલાક ભૂખ્યા બેસી રહીને રાહ જોઈ ત્યારબાદ અધિકારીશ્રી આવ્યા. અધિકારીશ્રીને ઈન્ટરવ્યૂ આપ્યું. તેમનું ઈન્ટરવ્યૂ ખૂબજ સરસ રહ્યું અને આ નોકરી માટે તેમની પસંદગી થઈ. તેમને બીજા જ દિવસે સવારે હાજર થવા માટે કહ્યું.

હવે પછી તેમની સામે બીજી સમસ્યા આવી કે સવારે હાજર થવા માટે રાત્રે રોકાવું ક્યાં? કેમ કે રોકાવા અને ખાવા માટે તો પૂરતા પૈસા હતા નહીં. પણ કહેવાય છે કે ભોળાના

ભગવાન હોય.! આજ પોસ્ટ ઓફિસમાં મહેસાણાના બે ભાઈઓ નોકરી કરતા હતા. એમણે લક્ષ્મણભાઈને પૂછ્યું કે આપ ક્યાં રોકાશો? થોડી વાર વિચારીને લક્ષ્મણભાઈએ કહ્યું કે કોઈ ધર્મશાળા હોય તો બતાવો હું ત્યાં રોકાઈશ. તેઓની સાદગી અને પરિસ્થિતિ ને પામી જઈને આ બે મિત્રોએ કહ્યું કે તમે આજે રાત્રે અમારી સાથે અમારા ઘરે રોકાજો. આખા દિવસના થાકેલા અને ભૂખ્યા લક્ષ્મણભાઈએ સાંજે નાહી ધોઈને આ મિત્રો દ્વારા આપવામાં આવેલ ભોજન લીધું. બે દિવસ પહેલા ઘરેથી નીકળેલા હોઈ અને પ્રવાસના થાકના લીધે રાત્રે ખૂબ સારી ઊંઘ આવી.

સવારે વહેલાં ઊઠીને નાહી ધોઈ તૈયાર થઈ ગયા. બન્ને મિત્રોને રાત્રે આશરો અને ભોજન આપવા બદલ આભાર વ્યક્ત કર્યો. પોસ્ટ ઓફિસમાં જીવનનો એક નવો અધ્યાય શરૂ કરવાના ઈરાદે લક્ષ્મણભાઈ ભગવાનનો આભાર માનીને ઉત્સાહ ભેર નોકરી ઉપર હાજર થયાં. હવે તેઓ મનોમન ખૂબજ ખુશ હતા. તેમને એ વાતનો સંતોષ હતો કે હવે તેઓ તેમનાં માતા–પિતા અને ભાઈ બહનોને મદદ કરી શકશે કે જેઓ ખૂબજ મહેનત અને મજૂરી કરી રહ્યાં છે.

તેઓ સુરેન્દ્રનગરમાં એક નાનકડી ઓરડી ભાડે રાખીને રહેવા લાગ્યા. સવારે વહેલાં ઉઠીને ઘરનું બધુ કામ કરી , જાતે જમવાનું બનાવીને ટિફિન લઈને નોકરી જાય. સાંજે પાછા ઘરે આવી બધા કામ પતાવીને જમવાનું બનાવે. આ રીતે એકાદ–બે મહિના સુરેન્દ્રનગર પોસ્ટવિભાગમાં નોકરી કરી.

જાણે સમસ્યાઓ અને લક્ષ્મણભાઈને એક નાતો હોય એમ એક નવી સમસ્યા આવી . લક્ષ્મણભાઈને તાલીમમાં જવાનો ઓર્ડર થયો. એમણે ઉપરી અધિકારીશ્રીને પૂછ્યું કે સાહેબ મારે ઘરે ઘરડાં માતા–પિતા અને નાના ભાઈ–બહેન છે, તો મારી બદલી મારા વતન બનાસકાંઠાના પોસ્ટ વિભાગમાં થઈ શકે? અધિકારીશ્રીએ કહ્યું કે આ પોસ્ટ ઓફિસ સૌરાષ્ટ્ર વિભાગમાં આવે એટલે તમારી બદલી શકય નથી જો તમે આ તાલીમમાં જાવ છો તો તાલીમ લીધા પછી આજીવન અહીં જ વતનથી દૂર નોકરી કરવી પડશે અને નોકરી છોડી નહિ શકો.

હવે વતનથી દૂર રહીને નોકરી કેવી રીતે કરવી? કેમકે જો અહીં રહે તો બીમાર અને અશક્ત માતા–પિતા ની દેખભાળ કેવી રીતે કરવી? અને જો નોકરી છોડીને ઘરે પાછા જાય તો પૈસા વગર કેવી રીતે જીવન નિર્વાહ કરવો. માતા–પિતાની ઉંમર થતાં એમણે પણ વારંવાર દવાખાને લઈ જવા પડતાં હતા તેમજ નાના ભાઈ–બહેન ની જવાબદારી પણ હતી. તેઓ અવઢવમાં હતા કે કોની સલાહ લેવી કેમ કે ઘરે તો કોઈને આ બાબતે ખબર ના પડે. આખરે ખૂબ વિચારીને તેઓએ નક્કી કર્યું કે નોકરી તો બીજી પણ મળશે, પણ મારે મારાં ઘરડાં મા–બાપની સંભાળ લેવી એ મારી ફરજ છે . આમ આ નિર્ણય લઈને તેઓ નોકરીમાંથી રાજીનામું આપીને પાછા પોતાના વતન આવી ગયા.

* અજમેર રેલ્વે વિભાગમાં નોકરી :-

સુરેન્દ્રનગર પોસ્ટવિભાગમાં નોકરી મૂક્યા બાદ પરિવાર જોડે વતન વડગામ માં પાછા આવ્યા. થોડા સમયમાં રેલ્વે વિભાગમાં જે અરજી કરી હતી ત્યાંથી ઇન્ટરવ્યૂ માટે અજમેર, રાજસ્થાન જવાનો પત્ર આવ્યો. ફરીથી લક્ષ્મણભાઈના મનમાં આશા જાગી કે આ નોકરીમાં નિમણૂક બનાસકાંઠામાં મળશે. આ આશા સાથે તેઓ પોતાના નસીબને અજમાવવા અજમેર, રાજસ્થાન ઈન્ટરવ્યૂ આપવા નીકળી પડ્યા. અજમેર, રાજસ્થાન રેલ્વે વિભાગમાં ઈન્ટરવ્યૂ આપીને પાછા ઘરે આવ્યા.

એકાદ મહિનામાં રેલ્વે વિભાગમાંથી ઈન્ટરવ્યૂનો જવાબ આવ્યો અને આ શ્રમશીલ અને તેજસ્વી લક્ષ્મણભાઈ એમાં પણ ઉત્તીર્ણ થયા. પણ નિમણૂક રાજસ્થાન ખાતે મળી. ફરીથી એજ અવઢવ માં કે ઘરથી દૂર રહીને વૃદ્ધ અને અશક્ત માતા–પિતા અને નાના ભાઈ–બહેનની જવાબદારી કેવી રીતે નિભાવવી એ વિચારથી આ નોકરી પણ જતી કરી.

* વડગામ માં શિક્ષકની નોકરી :-

લક્ષ્મણભાઈને ક્યાં ખબર હતી કે નિયતિ તેમને શિક્ષણ જગતમાં એક મહારથી તરીકે જોવા માંગતી હતી. આ માટેજ તેઓની એક પછી એક નોકરી જતી ગઈ. વિધિના વિધાન પ્રમાણે પ્રેરણા થવાથી લક્ષ્મણભાઈએ પોતાનાજ વતનમાં અને પોતે જ્યાંથી શિક્ષણ મેળવ્યું હતું એ વડગામની માધ્યમિક શાળામાં હંગામી શિક્ષક તરીકે નોકરી શરૂ

કરી. આ દરમિયાન વર્તમાનપત્ર અને બીજા માધ્યમથી બીજી નોકરી માટે શોધ ખોળ કરતા રહ્યા.

* કર્મભૂમિ સઘન ક્ષેત્રમાં આચાર્ય તરીકેની સેવા :-

આમ કરતા કરતા બાલારામ– ચિત્રાસણી વચ્ચે આવેલ સઘન ક્ષેત્રમાં શિક્ષકની ભરતીની જાહેરાત ધ્યાન પર આવી. આ નોકરી પોતાના જિલ્લા બનાસકાંઠા અને વતન વડગામથી નજીક હતી. ફરીથી તેજસ્વી અને મહેનતું લક્ષ્મણભાઈ પોતાના નસીબને અજમાવવા સઘન ક્ષેત્ર,બાલારામ ખાતે નીકળી પડ્યા.

એ સમયમાં બસની સગવડ બહુ ઓછી હોવાથી લક્ષ્મણભાઈ સવારે વહેલાં વડગામથી નીકળી પાલનપુર આવ્યા. પાલનપુરથી બીજી બસ પકડીને ચિત્રાસણી પહોંચ્યા. ચિત્રાસણીથી ચાલતાં સઘન ક્ષેત્ર પહોંચ્યા અને ઈન્ટરવ્યૂ માં હાજર થયા. ઈન્ટરવ્યૂ લેવામાં સઘન ક્ષેત્ર સંસ્થાના પ્રમુખશ્રી વિમળાબેન, સંસ્થાના મંત્રીશ્રી ગોપાલભાઈ, શાળાના આચાર્યશ્રી જયંતીભાઈ જોષી, અને શિક્ષણ વિભાગના એક અધિકારી હતા. તેમની સરળતા જોઈને જેમ કોઈ જોહરી હીરાને ઓળખી જાય એમ ઈન્ટરવ્યૂ લેનાર ટીમે લક્ષ્મણભાઈની યોગ્યતાને ઓળખી લીધી. ઈન્ટરવ્યૂમાં તેઓની પસંદગી થઈ અને સઘન ક્ષેત્ર,બાલારામ, ચિત્રાસણીની સંસ્કારનિકેતન માધ્યમિક શાળામાં એમને શિક્ષક તરીકે નિમણૂક આપવામાં આવી. તેમને એક બે દિવસમાં હાજર થવાનું કહેવામાં આવ્યું.

શાળાના આચાર્ય શ્રી જયંતીભાઈ જોષીના ધર્મપત્ની નું પિયર વડગામ હતું. શ્રી જયંતીભાઈ જોષીએ લક્ષ્મણભાઈને પોતાના ઘરે ચા પીવા માટે આવવાનો આગ્રહ કર્યો. તેઓના આમંત્રણને માન આપીને લક્ષ્મણભાઈ એમનાં ઘરે ગયા. શ્રી જયંતીભાઈ જોષીના ધર્મપત્ની શ્રીમતી ચંદનબેન પોતાના પિયરથી આવેલ ભાઈને મળીને ખૂબ રાજી થયાં. શ્રી જયંતીભાઈ જોષીએ લક્ષ્મણભાઈને પૂછ્યું કે આપ નોકરી પર હાજર થઈને ક્યાં રહેશો? લક્ષ્મણભાઈએ કહ્યું હમણાં ખબર નથી શોધીશું કંઈક રહેવા માટે. શ્રી જયંતીભાઈ અને ચંદનબેને કહ્યું આપ આવીને જ્યાં સુધી રહેવાની વ્યવસ્થા ના થાય ત્યાં સુધી અમારા ઘરે જ રોકાજો. હવે હું ઘરની નજીક રહીને પરિવારની સંભાળ પણ રાખી શકીશ અને આર્થિક

રીતે પણ પરિવાર ને ઉપયોગી થઈ શકીશ એવી આશા અને ઉમંગ સાથે આ ખુશીના સમાચાર લઈને લક્ષ્મણભાઈ પોતાના વતન વડગામ પાછા આવ્યા.

પરિવારની મંજૂરી લઈને જીવનના એક નવા પડાવ ઉપર કર્મ કરવા લક્ષ્મણભાઈ સઘન ક્ષેત્ર ખાતે નોકરી પર હાજર થયા. શરૂઆત ના બે–ત્રણ દિવસ શ્રી જયંતીભાઈના ઘરે રોકાયા. ત્યાર બાદ ચિત્રાસણીની નજીક આવેલ જસપૂરિયામાં એક મકાન ભાડે રાખીને ત્યાં રહ્યા. નાનાભાઈ–બહેન ભણવામાં રુચિ ના હોવાથી બે–ત્રણ ચોપડી ભણીને ખેતી અને ઘરકામની મદદમાં લાગી ગયા. લક્ષ્મણભાઈ એકલા નોકરી કરતા હોવાથી ઘરની આર્થિક જરૂરિયાત પૂરી કરવા લાગ્યા.

સઘન ક્ષેત્રએ પ્રકૃતિના સાનિધ્યમાં શિક્ષણ– સેવાની તપોભૂમિ હતી જ્યાં નિયતિની એવી ગોઠવણ હતી કે એમણે જીવનનો મહત્તમ સમય પસાર કરવાનો હતો. લક્ષ્મણભાઈ સઘન ક્ષેત્રમાં નોકરી દરમિયાન શ્રી જયંતીભાઈ જોષી અને પટોસણના મા.શ્રી ગીરીશભાઈ પટેલ (હાલ USA) નો ખૂબ સારો સહકાર મળ્યો. નોકરી દરમિયાન જ એમને B.Ed. નો અભ્યાસ પૂર્ણ કર્યો. સંસ્થામાં નોકરી દરમિયાન પોતાની કાર્યશૈલી, નિખાલસ સ્વભાવ, સાદગી, પ્રામાણિકતાને લીધે સંસ્થાના સ્થાપક પરમ આદરણીય શ્રીમતી વિમળાબહેન મહેતા અને સંસ્થાના કર્મચારીઓમાં વિશ્વાસપાત્ર બન્યા.

* પારિવારિક જીવન :-

જેમ ફૂલોની સુગંધ ચારે દિશામાં ફેલાય છે એ રીતે લક્ષ્મણભાઈના સદ્ચરિત્ર અને સદગુણો ની સુવાસ પણ ચોમેર પ્રસરી હતી. તેમના ગુણોને જોઈને નળાસર નિવાસી શ્રી ગલબાભાઇ કે જેઓ તે વખતે એશિયાની સૌથી મોટી ડેરી બનાસ ડેરીના ચેરમેન અને બનાસકાંઠા જિલ્લા પ્રમુખ હતા તેઓએ પોતાની દીકરી શ્રી સુરજબેન નું સગપણ લક્ષ્મણભાઈ જોડે નક્કી કર્યું.

શ્રી સુરજબેને જ્યારે સ્ત્રીઓ વધુ ભણતી ન હતી, એ સમયમાં પોતાનો અભ્યાસ અમદાવાદમાં આવેલ ગાંધી આશ્રમ ખાતે કરેલ હતો. સુરજબેને પણ પી.ટી.સી કરેલું હતું એથી એમને પણ ચિત્રાસણીની સરકારી પ્રાથમિક શાળામાં શિક્ષક તરીકે નોકરી મળી.

બંને પતિ–પત્ની ખૂબજ નિષ્ઠા અને મહેનત સાથે નોકરી કરતા હતા. તેમને બંનેને સહકર્મચારી, સઘન ક્ષેત્ર અને ચિત્રાસણી ગામના દરેક સમાજના લોકોનો સહકાર મળ્યો.

નસીબ પણ એનો સાથ આપે છે જે અથાક પુરુષાર્થ કરવા તૈયાર હોય એમ સમય જતાં સઘન ક્ષેત્રમાં ચાલી રહેલ પી.ટી.સી કોલેજમાં પ્રિન્સિપાલની જગ્યા ખાલી પડી. સઘન ક્ષેત્રના પ્રમુખ શ્રીમતી વિમળાબેનને આ જગ્યા માટે શ્રી લક્ષ્મણભાઈ યોગ્ય ઉમેદવાર લાગ્યા. શ્રી લક્ષ્મણભાઈએ આ ઈન્ટરવ્યૂ આપ્યું અને એમાં પી.ટી.સી કોલેજના પ્રિન્સિપાલ તરીકે એમની પસંદગી થઈ. લક્ષ્મણભાઈ અને સુરજબેનને હવે સઘન ક્ષેત્રમાં રહેવા માટે મકાન પણ મળી ગયું.

ફરીથી સઘન ક્ષેત્ર સંસ્થાની શ્રી સી.જે.કોઠારી હાઈસ્કૂલમાં પણ પ્રિન્સિપાલની જગ્યા ખાલી પડી. શ્રી વિમળાબેને ફરીથી આ જગ્યા માટે લક્ષ્મણભાઈને કહ્યું અને ઈન્ટરવ્યૂમાં તેમની પસંદગી કરવામાં આવી.

કાળક્રમે શ્રી લક્ષ્મણભાઈ અને સુરજબેનને ત્યાં સૌથી મોટા પુત્ર નિતેષભાઈ અને ત્યાર બાદ દીકરી અનિતાબેન તથા સૌથી નાના દીકરા મેહુલભાઈ નો જન્મ થયો. બંને પતિ–પત્ની અને ત્રણ સંતાનો સાથે આ પાંચ જણાનો પરિવાર સઘન ક્ષેત્રના પ્રાકૃતિક વાતાવરણમાં રહેવા લાગ્યો.

સઘન ક્ષેત્રની પી.ટી.સી કોલેજમાં ઘણી દીકરીઓ ઘરેથી દૂર રહીને ભણે. આ દીકરીઓને પણ શ્રી લક્ષ્મણભાઈ અને સુરજબેનના પરિવારે ખૂબ હૂંફ આપીને પોતાની દીકરીઓની જેમ સાચવી.

શ્રી લક્ષ્મણભાઈ સઘન ક્ષેત્રમાં આવેલ પી.ટી.સી કોલેજ અને ત્યારબાદ હાઈસ્કૂલના આચાર્ય તરીકે પ્રશંસનીય ફરજ નિભાવી અને સાથે સાથે સામાજિક તેમજ પારિવારિક ફરજો પણ એટલી જ ઉત્તમ રીતે નિભાવતા રહ્યા. અનેક સંઘર્ષો અને મુશ્કેલીઓ વચ્ચે માર્ગ નિકાળતાં નિકાળતાં જીવનની ગાડી પાટે ચડી હતી. એમની વ્યક્તિગત પ્રતિભા એટલી ઉજળી કે જીવન સફરમાં એમને મોટે ભાગે સંતો, સમાજ

સેવકો, શ્રેષ્ઠીઓ,પદાધિકારીઓ અને કર્મશીલો જેવા સજ્જન મહાનુભાવોનો સાથ સહકાર મળતો ગયો તો સામે પક્ષે એમણે સૌએ મુકેલા વિશ્વાસને સાર્થક કરી બતાવ્યો.

બાળકોના ઉચ્ચ અભ્યાસ અને સારા ભવિષ્ય અર્થે શ્રી લક્ષ્મણભાઈ અને સુરજબેન બંનેએ ભેગા મળી ને વિચાર્યું કે હવે આપણે પાલનપુર શહેર માં રહેવા માટે જવું જોઈએ. આમ આ નિર્ણય કરીને બંને પતિ–પત્ની અને ત્રણ સંતાનો સાથે આ પાંચ જણાનો પરિવાર ૧૯૯૦ માં પાલનપુર ખાતે રહેવા માટે આવી ગયો.

શરૂઆતમાં શ્રી લક્ષ્મણભાઈના ધર્મપત્ની શ્રીમતી સુરજબેનની બદલી પાલનપુરના લક્ષ્મીપુરાની તાલુકા શાળામાં થઈ. શ્રી લક્ષ્મણભાઈ એ ૧૯૯૦ થી ૧૯૯૪ સુધી પાલનપુરથી બસમાં સઘન ક્ષેત્ર સુધી અપડાઉન કર્યું.

એક આદર્શ શિક્ષક તરીકે સઘન ક્ષેત્ર અને આજુબાજુના ગામડાઓમાં શ્રી લક્ષ્મણભાઈએ સારી એવી નામના મેળવી. સઘન ક્ષેત્ર સહિત ચિત્રાસણી અને આજુબાજુના ગામડાઓના લોકોએ એમને ખૂબ માન–સન્માન આપ્યું. સેવા સદ્ભાવ અને પ્રમાણિકતાપૂર્વક તેઓ પોતાની ફરજ નિભાવતા રહ્યા.

૬. જીવનનો ત્રીજો અધ્યાય
પાલનપુર ખાતે શિક્ષણનો યજ્ઞ (૧૯૯૪ થી ૨૦૦૧)

૧૯૯૪ માં પાલનપુરની શ્રી બનાસકાંઠા આંજણા પટેલ કેળવણી મંડળમાં આવેલ શ્રી વી.આર.વિદ્યાલય માં પ્રિન્સિપાલની જગ્યા ખાલી પડી. શ્રી લક્ષ્મણભાઈએ પરિવાર સાથે વધુ સમય આપી શકાય એ માટે આ સંસ્થામાં અરજી કરી. શ્રી લક્ષ્મણભાઈની આચાર્ય તરીકેના કામની સુવાસ શ્રી આંજણા કેળવણી મંડળ, પાલનપુર સુધી પણ પહોંચી ચૂકી હતી. સંસ્થાને પણ એક નિષ્ઠાવાન,મહેનતુ અને દીર્ઘદ્રષ્ટા આચાર્યની જરૂર હતી. આ બધાજ ગુણો શ્રી લક્ષ્મણભાઈમાં હતા માટે ઈન્ટરવ્યૂમાં આચાર્ય તરીકે એમની પસંદગી કરવામાં આવી.

મહેનત અને નિષ્ઠા જેમના સ્વભાવમાં જ હતા એવા શ્રી લક્ષ્મણભાઈએ શ્રી વી.આર.વિદ્યાલયમાં ખૂબ દિલ લગાવીને કામ કર્યું અને સંસ્થાને એક નવી ઊંચાઈ પર લઈ ગયા. એમનાં સમયમાં જ સંસ્થા ને ૧૧ અને ૧૨ વિજ્ઞાન પ્રવાહની ગ્રાન્ટેડ શાળાની મંજૂરી મળી. આ સમય દરમિયાન એમને અન્ય સેવાકીય કાર્યો પણ કર્યા. જેમાં સ્કાઉટ અને ગાઈડ શાખામાં પણ વિશેષ કાર્યો કરવા બદલ એમને સન્માનિત પણ કરવામાં આવ્યા.

૧૯૯૪ થી ૨૦૦૧ સુધી શ્રી વી.આર.વિદ્યાલયના આચાર્ય તરીકે ખૂબ જ ખંતથી મહેનત કરી અને એમના સદ્કાર્યોની મહેંક આખા સંકુલમાં ફેલાઇ ગઈ. ૨૦૦૧ માં શ્રી લક્ષ્મણભાઈ શ્રી વી.આર.વિદ્યાલયના આચાર્ય તરીકે વય નિવૃત્ત થયા.

૭. જીવનનો ચોથો અધ્યાય
પ્રવૃત્તિમય નિવૃત્તિ (૨૦૦૧ થી ૨૦૨૫)

શ્રી વડગામ આંજણા કેળવણી મંડળને સંસ્થાના માર્ગદર્શન માટે એક અનુભવ વડીલની જરૂર હતી. આ માટે આ સંસ્થાના ટ્રસ્ટી મંડળે શ્રી લક્ષ્મણભાઈને નિયામક તરીકે આવવા માટે કહ્યું. શ્રી લક્ષ્મણભાઈએ વિચાર્યું કે મારે હવે મારા વતનનું ઋણ ચૂકવવું જોઈએ માટે શ્રી લક્ષ્મણભાઈએ શ્રી વડગામ આંજણા કેળવણી ટ્રસ્ટી મંડળને કહ્યું કે હું નિયામક તરીકે જરૂર આવીશ, પણ પગાર નહીં લઉં અને મારી સેવા આપીશ. મારે મારા અનુભવને સમાજના ઉદ્ધાર માટે ઉપયોગ કરવો જોઈએ એવી ઉચ્ચ ભાવના સાથે તેઓએ શ્રી વડગામ આંજણા કેળવણીના નિયામક તરીકે ખૂબ લાંબા સમય સુધી સેવા આપી. આ દરમિયાન તેઓ પાલનપુરથી બસમાં અપડાઉન કરીને સંસ્થાના અને બાળકોના વિકાસ માટે કામ કરતા રહયા. ખૂબ લાંબા સમય સુધી સેવા આપ્યા બાદ ઉંમર અને તબિયતના કારણે તેઓ આ પદ ઉપર થી નિવૃત્તિ લીધી.

પણ આ લક્ષ્મણભાઈ એટલે શિક્ષણનો જીવ એમ કંઈ ઘરે ખાલી બેસી રહેવું એમને ફાવે નહીં. તેઓ જયાં પણ જાય ત્યાંથી સારાં પુસ્તકો લાવે અને એનો અભ્યાસ કરે. આ દરમિયાન એમને ઘણી સારી નવલકથાઓ, ઉચ્ચ લોકોના જીવન ચરિત્ર વાંચતાં. તેઓ સમાચારપત્ર, મેગેઝિન ,પુસ્તકો જે કંઈ પણ વાંચે એમાંથી સારાં સુવાક્યો પોતાની ડાયરીમાં લખી લે અને પરિવાર અને બીજા જે કોઈ મળવા આવે એમની જોડે એની ચર્ચા કરે. નિવૃત્તિના આ સમયમાં સમાજ ઉપયોગી અને પરોપકારી સાર્થક કાર્યો કરતા જ રહ્યા. મિલનસાર સ્વભાવના લીધે બધાની સાથે હળીમળીને રહેતા.

૮. જીવનનો અંતિમ અધ્યાય
ચિર વિદાય... (૨૦૨૫)

જીવનના અંતિમ સમય સુધી નવું શીખવાની ધગશ સાથે વાંચતાં અને લખતાં રહ્યા. છેલ્લે ૨૦૨૫ માં અચાનક તબિયત બગડતાં માત્ર એક સપ્તાહની ટૂંકી માંદગી બાદ પરિવારને વધુ સેવાનો મોકો આપ્યા વગર આ દુનિયા માંથી વિદાય લીધી.

આ મહાન આત્મા શ્રી ભીષ્મ પિતામહની જેમ હંમેશાં બીજા માટે જીવ્યા અને અંતે શ્રી ભીષ્મ પિતામહની જેમ જ ઉત્તરાયણ ની રાત્રે ૧૪, જાન્યુઆરી, ૨૦૨૫ ના રોજ આ દુનિયાને અલવિદા કહીને પોતાની આગળની યાત્રા પર ચાલી નીકળ્યા.

આજે ભલે અમારા પિતાશ્રી લક્ષ્મણભાઈ અમારી વચ્ચે સહ શરીર ઉપસ્થિત નથી પણ એમનાં સુકર્મોની સુવાસ હંમેશાં રહેશે. એમના દ્વારા કરેલ કાર્યો અમને હંમેશાં સત્ય, નિષ્ઠા, પ્રામાણિકતા અને પરોપકારની ભાવના સાથે જીવન જીવવાની પ્રેરણા આપતા રહેશે.

I:\New C Data 23092008\school\Sok_sandesh_H.K.Chaudhary.doc

ટ્રસ્ટ રજી. નં: ઈ/૪૮ ડી.કે. તા. ૫-૬-૧૯૭૫
શ્રી બનાસકાંઠા આંજણા પટેલ કેળવણી મંડળ
આદર્શ વિદ્યાસંકુલ ડેરી રોડ, પાલનપુર. જિ. બનાસકાંઠા
ફોન: ૦૨૭૪૨-૨૫૧૧૭૮ email : mandal_adarsh@yahoo.com

શોકાંજલિ

સ્વ.તા.૧૫/૦૧/૨૦૨૫

આદરણીય શ્રી નિતીનભાઈ તથા સહ પરિવાર
મું.-લક્ષ્મણપુરા તા.- વડગામ જિ.-બનાસકાંઠા

"હૈયુ રડે છે અંજલી આપતા, શબ્દો ખૂટે છે શ્રદ્ધાંજલી આપતા"

ખરેખર! "જન્મેલાનું મૃત્યુ નક્કી છે અને મરનારનો જન્મ નિશ્ચિત છે" - એ જન્મમરણની ઘટમાળને અનુસરતા આપના પિતાશ્રી તેમના દિવ્ય જીવનથી પથરાયેલા, પ્રેમાળ વિશાળ સુખી સામ્રાજ્યમાં સ્વજનોને અણધાર્યા મૂકી સ્વર્ગે સિધાવેલ જે દુ:ખદ છે.

આપના પિતાશ્રીએ તારીખ ૨૪/૧૧/૧૯૮૪ થી તારીખ ૩૧/૦૫/૨૦૦૧ સુધી શ્રી વી.આરવિદ્યાલય, પાલનપુરમાં આચાર્ય તરીકે ઉમદા સેવાઓ આપેલ તે દરમિયાન તેમનો સ્નેહાળ અને નિર્મળ સ્વભાવ, મૃદુભાષી,સાદગી પ્રિય, જિજ્ઞાસુ તેમજ સ્ટાફમિત્રો સાથે વી.આર.વિદ્યાલયમાં પોતાના જીવનધૂપની જે સૌરભમય ધુમ્રસેર પ્રસરાવી હતી તે ક્યારેય વિલાશે નહિ. તેમની પરગજુપણાની પરાગ કુટુંબને સદૈવ પ્રેરણામય બની રહે અને તેમની સુક્ષ્મ સુવાસ તમારા પરિવાર આસપાસ અહોરાગ મહેકતી રહે એ જ અભ્યર્થના.

આપના પિતાશ્રીની અણધારી વિદાય અમારા સૌના કાળજા કંપાવી ગઈ તેમજ આપના પરિવારને પરમાત્મા દુ:ખ સહન કરવાની શક્તિ આપે, તેમનો નિર્મળ પવિત્ર આત્મા પ્રભુના મોક્ષધામમાં વિહરે અને પરમાત્મા ચિર શાંતિ અર્પે, તેવી પ્રભુને પ્રાર્થના. સહ ભાવાત્મક શ્રદ્ધાંજલી.

ઓમ્ શાંતિ... શાંતિ... શાંતિ...

લિ.
શ્રી બ.કાં. આંજણા પટેલ કેળવણી મંડળ,પાલનપુર
તથા
શ્રી વી.આર.વિદ્યાલય,પાલનપુર
સમસ્ત શાળા પરિવાર

શ્રી વડગામ આંજણા પટેલ કેળવણી મંડળ

રજી. નં. એફ/૧૩૦ બનાસકાંઠા તા. ૧૨-૧૦-૧૯૮૮ ॥ શ્રી અર્બુદા માતાય નમઃ ॥ ☎ : (૦૨૭૩૯) ૨૬૨૦૩૭

શ્રી વડગામ તાલુકા આંજણા કેળવણી મંડળ

એસ.ટી. સ્ટેન્ડ પાસે, મુ.પો.તા. વડગામ, જિ. બનાસકાંઠા - ૩૮૫૪૧૦

જા.નં. : તારીખ : / / ૨૦૧

શોક સંદેશ

પ્રતિ,

સ્વજનશ્રી નીતિનભાઈ ઉપલાણા અને કુટુંબીજનો.

સ્વ. શ્રી લક્ષ્મણભાઈ એસ. ઉપલાણા વડગામ ભૂતપૂર્વ આચાર્યશ્રી વી. આર. વિદ્યાલય પાલનપુર અને નિયામક શ્રી આદર્શ વિદ્યાલય વડગામ તારીખ ૧૫/૦૧/૨૦૨૫ ના રોજ દેવલોક થયા છે. દિવંગત આત્માને ભગવાન સદગતિ આપે તેવી પ્રાર્થના. તેમની જીવન યાત્રા દરમિયાન કરેલા સત્કાર્યો હંમેશના માટે યાદગાર બની રહેશે. તેઓએ શૈક્ષણિક ક્ષેત્રે સમાજ માટે ઉમદા કાર્યો કરેલ છે. જે માટે સમાજ હંમેશા તેમનો ઋણી રહેશે. તેમના સ્વજનો અને કુટુંબને આઘાત સહન કરવાની પ્રભુ શક્તિ આપે તેવી અભ્યર્થના સહ.

શ્રી વડગામ તાલુકા આંજણા કેળવણી મંડળ પરિવાર શોકાંજલી પાઠવે છે.

પ્રમુખ
શ્રી વડગામ તાલુકા આંજણા
કેળવણી મંડળ - વડગામ

શ્રી વડગામ વિભાગીય માધ્યમિક કેળવણી મંડળ,વડગામ

(રજી.નં.E/77 B.K. તા. ૧૭-૧૧-૧૯૫૯)

વડગામ વિભાગીય માધ્યમિક કેળવણી મંડળ ,વડગામ

મુ.પો.તા. વડગામ, જિ. બનાસકાંઠા.

નં. તા.૨૭/૦૨/૨૦૨૧

શોક સંદેશ

પ્રતિશ્રી,

શ્રી નિતીનકુમાર લક્ષ્મણભાઈ પટેલ(ઉપલાણા) પરિવાર,

વડગામ.

શ્રી વડગામ વિભાગીય માધ્યમિક કેળવણી મંડળ સંચાલિત શ્રી વી.જે.પટેલ હાઈસ્કૂલ વડગામના આદરણિય કારોબારી સભ્ય એવા સ્વ.શ્રી લક્ષ્મણભાઈ શામળાભાઈ ઉપલાણા તા.૧૫-૦૧-૨૦૨૫ ના રોજ શ્રીજી ચરણ(દેવલોક) પામ્યા છે. જે અમારા શાળા પરિવાર, કારોબારી સભ્યશ્રીઓ તથા તેમના કુટુંબીજનો માટે અતિ દુઃખદ ઘટના છે. કુદરત આગળ માનવી પામર છે. જીવન આપવું અને સમેટવું કુદરતને આધિન છે.. ભગવાન તેમના આત્માને શાન્તિ આપે તથા તેમના પરિવારજનોને આવી પડેલી અવિસ્મરણીય દુઃખદ ઘટનાને સહન કરવાની શકિત આપે તેવી વડગામ વિભાગીય માધ્યમિક કેળવણી મંડળ, વડગામ તથા શાળા પરિવાર વતી ઈશ્વરને પ્રાર્થના.

આપની સ્મૃતિ સુગંધ અમ હૃદયમાં સદાય અંકિત રહેશે.

હૃદયપૂર્વક શ્રધ્ધાંજલી............'

ૐ શાન્તિ... શાન્તિ... શાન્તિ...

આચાર્યશ્રી
તથા
શ્રી વિ. જે. પટેલ હાઈસ્કૂલ સમગ્ર
પરિવાર

પ્રમુખશ્રી
તથા
શ્રી વડગામ વિભાગીય મા. કે. મંડળ,
કારોબારી સદસ્યશ્રીઓ

શાબ્દિક શ્રધ્ધાંજલી

લક્ષ્મણભાઈ ઉપલાણા (વડગામ) સાહેબને..

સૌરભ એ શિક્ષણમાં મહેંકાવી ચાલ્યા
માર્ગએ સમાજને બતાવી ચાલ્યા
પાયો રહ્યોએ આદર્શનો જીવનભર !
ઉજળું જીવન આમ એ વિતાવી ચાલ્યા...

પુણ્ય આત્માને શાંતિ અર્પે એ પ્રાર્થના

કવિ અજવાસ (ભલગામ) વડગામ

વર્તમાન પત્ર : લોકશાહી અને બનાસ
તંત્રી શ્રી મુકેશભાઇ ખુશાલભાઇ ચૌહાણ

પાલનપુર-વડગામના કેળવણીકાર લક્ષ્મણભાઈ ઉપલાણાનું દુઃખદ અવસાન

આંજણા ચૌધરી સમાજના અગ્રણી, સમાજ સુધારક અને કેળવણીકાર શ્રી લક્ષ્મણભાઈ શામળાભાઈ ઉપલાણાનું ૮૨ વર્ષની વયે દુઃખદ અવસાન થયું છે.

સ્વ.શ્રી લક્ષ્મણભાઈએ ચિત્રાસણીની પીટીસી કોલેજ અને સી. જે. કોઠારી હાઈસ્કૂલ અને પાલનપુરની આદર્શ હાઈસ્કુલના આચાર્યપદે ઉમદા સેવાઓ આપી સંસ્થાના વિકાસ સાથે વાલીઓ અને વિદ્યાર્થીઓમાં લોકચાહના મેળવી હતી.

તેઓએ વડગામમાં આદર્શ હાઈસ્કુલની સ્થાપનામાં મહત્વનો ફાળો આપી નિયામક તરીકે પણ સેવાઓ આપી હતી. જીલ્લા સ્કાઉટ ગાઈડ સંઘના પ્રમુખ તરીકે પણ તેઓએ સેવાઓ આપી હતી.

બનાસ ડેરીના સ્થાપક ગલબાભાઈ પટેલના જમાઈ હોવા છતાં સ્વબળે આગળ વધેલા સ્વ. શ્રી લક્ષ્મણભાઈએ તેમના બંને પુત્રો વડગામ. કોમ ફોરમના પ્રણેતા નીતિનભાઈ અને પાટણ એન્જિનિયરિંગ કોલેજના પ્રો. મેહુલભાઈ ને સ્વાશ્રયના પાઠ શીખવ્યા હતા.

બનાસકાંઠા આંજણા પટેલ કેળવણી મંડળ - પાલનપુર, વડગામ તાલુકા આંજણા કેળવણી મંડળ અને વડગામ વિભાગીય માધ્યમિક કેળવણી મંડળે શોકસભા યોજી સ્વ.શ્રીને શ્રદ્ધાંજલિ અર્પણ કરી હતી.

પ્રભુ ! સ્વ. ના આત્માને શાંતિ અર્પે !

શ્રી લક્ષ્મણભાઈના સ્વહસ્તે લખેલ પ્રેરણાદાયી સંદેશ

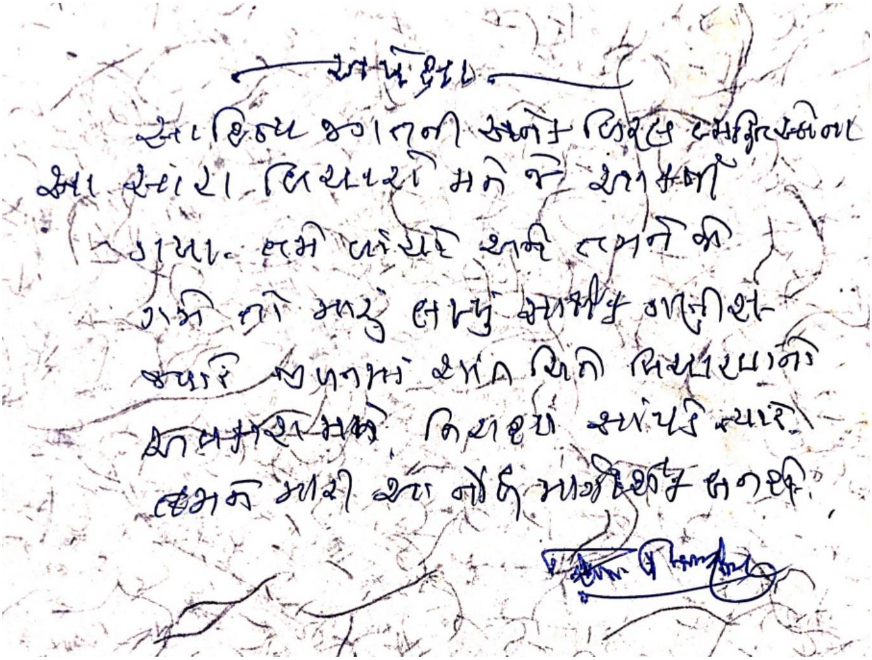

શ્રી લક્ષ્મણભાઈના સ્વહસ્તે લખેલ પ્રેરણાદાયી સંદેશ

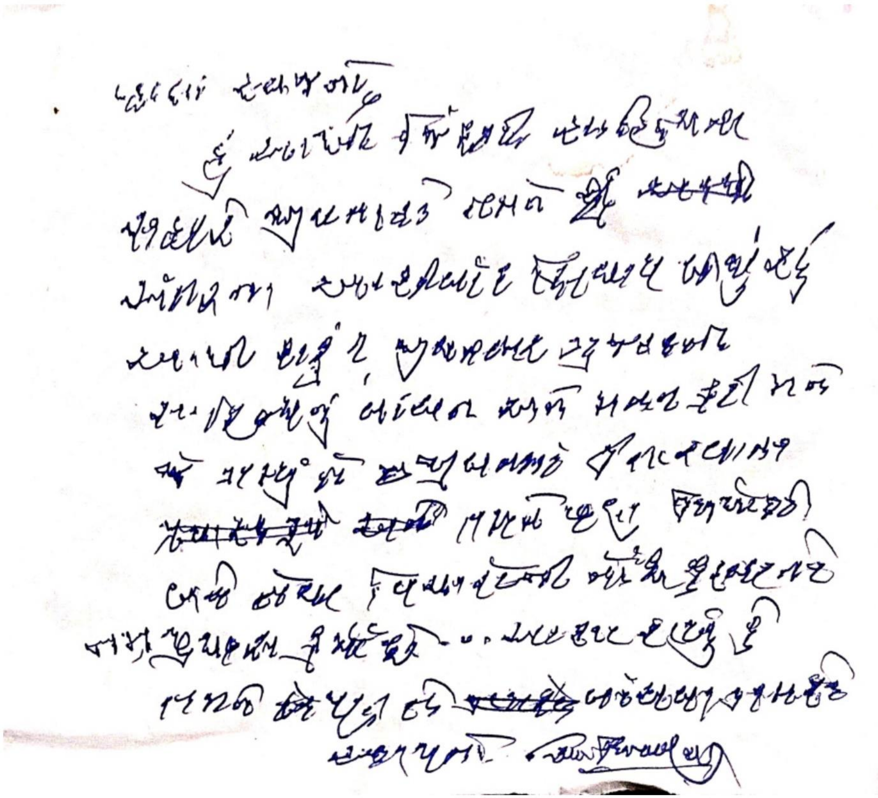

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

શ્રી લક્ષ્મણભાઈના સ્વહસ્તે નોંધેલાં અન્ય પ્રેરણાદાયી સંદેશ

Notes Date: 15/3/016

પ્રમુખસ્વામીજીએ પાંચ સિધ્ધાંતો રજૂ કર્યા છે.

૧ કૌટુંબિક એકતાને પ્રોત્સાહન આપે છે. ✓એક બીજાને મળો, એકબીજાની પ્રસંશા અને કદર કરો. ✓પરિવારના સભ્યો - ખાસ કરીને બાળકોની આવડત અને સદ્ગુણોને ઓળખો અને પ્રોત્સાહન આપો. ✓એકબીજાની મદદ કરો અને બધાથી પર થઈ, માફ કરતાં શીખો. વ્યક્તિએ બીજાને તેમની ભૂલો, ખામીઓ કે કસૂર માટે માફ કરવા જોઈએ. તમે માફી આપો છો ત્યારે તમે ભૂતકાળને તો બદલી શકતા નથી, પણ તમે ભવિષ્ય ચોક્કસ પણે બદલી શકો છો. સાચીવાત એ છે કે જ્યાં સુધી તમે જતુ નથી કરતા - પોતાને માફ નથી કરતા, સંજોગોને માફ નથી કરતા અને સમજશો નહીં કે વાત પૂરી થઈ ગઈ છે - ત્યાં સુધી તમે આગળ નહી વધી શકો. તમારા પરિવારને જોડતી સાચી કડી એ લોહીની નહી પણ એક બીજાના જીવનમાં આદર અને આનંદની છે. આ આધુનિક યુગમાં, એકજ કુટુંબના સભ્યો ભાગ્યે જ એક છત નીચે મોટાં થાય છે. કુટુંબોનું નિર્માણ હૃદયમાં થાય છે. જ્યારે હૃદયમાં રહેલું આ જોડાણ તુટી જાય છે, ત્યારે કુટુંબ સાવ નકામું થઈ જાય છે. જો તમે આ જોડાણ તોડો તો એ લોકો તમારું કુટુંબ રહેતા નથી. જો તમે એ જોડાણ બાંધો છો, તો એ લોકો તમારું જ કુટુંબ છે. અને જો તમો એ જોડાણને ધિક્કારશો તોપણ તે લોકો તમારા કુટુંબનો હિસ્સો જ રહેશે. કારણ કે તમે જે કંઈ ધિક્કારશો એ હંમેશાં તમારી સાથે રહેશે.

મહાવીરનો નિર્વાણ માર્ગ. Date: ૨૨/૧૨/૨૦૧૯.

મહાવીરે એ વાતનું પ્રતિપાદન કર્યું કે જીવ દુઃખી છે તો તેના સાથે રહેલ કર્મને કારણે. એ આત્માની પોતાની અનંત સંપદાઓનો આવિર્ભાવ કરીને જીવ જન્મ મરણના બંધનમાંથી મુક્ત થવું જોઈએ તો તેણે સહજ કર્મરહિત થવું પડશે. એના માટેનો પુરુષાર્થ કેવળ માનવભવમાં જ થઈ શકે છે.

કર્મ એ આત્માને તો અનાદિકાળથી સંસાર ભ્રમણ કરાવે છે અને જન્મ મરણના અનંતકાળ સુધીના ચક્કરમાં ફેરવે છે. જ્યાં કર્મ ત્યાં જન્મ. જેવું જીવન તેવું મરણ અને જેવું મરણ તેવો આગળ જન્મ. મહાવીરે તેમના સાધના માર્ગમાં મૃત્યુને જીતવાની વાતને પ્રાધાન્ય આપતાં જન્મને જીતવાની વાત ઉપર ભાર મૂક્યો. જન્મ ન આપતો જીવવાનું પણ નહિ ને મરવાનું પણ નહિ. ભવભ્રમણમાંથી છૂટકારો મેળવવા માટે મહાવીરે કર્મ આત્માથી છૂટા કરવાનું કહ્યું જેથી જન્મ જ ન થાય.

મહાવીર પ્રભુના માર્ગમાં સંસાર એ જ દુઃખ - દુઃખનું કારણ કર્મ છે. અને કર્મનું નિવારણ એ મોક્ષનો ઉપાય છે. સહજ કર્મનિર્જરા એ મહાવીરના માર્ગની સાધના છે. કર્મનો ક્ષય થયા પછી આત્માએ કંઈ કરવાનું રહેતું નથી ત્યારે આત્મા પરમાત્મા બની જાય છે. એને સ્વયં પરમાત્મા બની શકે છે.

- ચંદ્રહાસ ત્રિવેદી.

તું આવી શકે તો આવ અહીં, તારા દિલને એવું મહાન કર. તારું હૃદય વિશાળ કર છે, તું ગાગરમાં સાગર સમાવ. એવું મૌન રાખી તારી સાધના, તારે અંતરે જ તારી પ્રાર્થના. તું છે તેમ જ મારામાં શકે, તારું હૃદયમાં મને ન ધ્યાન ધરી.

- સાંઈરામ દવે.

Thursday 04

Week 23

"હું સુધારામાં માનતો નથી, હું વિકાસમાં માનું છું. હું ઈશ્વરના સ્થાને બેસી આપણા સમાજને હુકમ કરવાની હિંમત કરતો નથી કે એક સમાજ તારે આ રીતે ચાલવું, બીજી રીતે નહિ. હું તો રામના સેતુબંધન વખતની પેલી ખિસકોલી જેવો છું કે જેણે પુલ બાંધવામાં પોતાના હિસ્સાની થોડી માટીની અંજલિ આપી હતી."

-સ્વામી વિવેકાનંદ

Date: 7/1/17

ઉજાણી.

આપણે ઘણું મજાનું બાળવાર્તામાંથી શીખશે. દિવાન
ઘણું બધું છે. આ 'we feel little.' કાવ્યોમાં
ઉજાણીના સમૂહના દેખાતા નથી. સુંદર એવા કુદરતી
દૃશ્યો માણસ સમજે કે નાની નાની ઉજાણીના સમૂહના
મહીં હોય તો તેમાં ઓછુંતા ક્યાંથી આવશે.?
ઉજાણી એટલે ઉજાણી એ શું છે કે જેનાથી તેમાં
પ્રમાણમાં ન પડ્યું. તેમ બધાને વિચાર કરવો જ છે
આપણે ઉજાણી તેમનો ઓળખાણ કરે છે.

'વાતચીત' શીર્ષક માનવામાં મન લાગણી,
ચિંતન લાગણી. ઉજાણી જેવું બનાવું હોય એટલે એ
જ માનવને સમજાવન કરે છે. ઉજાણી માનવની જિંદા-
દિલ બનાવે છે અને એ ઉજાણી માનવને મારે ચાહે છે

આત્માની ઓળખ

મનુષ્ય મૂળમાં આત્મા છે. તેની સાચી જાણ ત્યારે તેને આધ્યાત્મમાં પ્રવેશ કર્યા પછી જ થાય છે. ત્યાં તેને પોતાની અસલિયત ખબર પડે કે આત્મા શું છે. બાકી તો માણસ નાશવંત એટલે કે શરીરને જ પોતાની અસલિયત માની બેઠો છે. આ વૃત્તિને ધ્યાની પુરુષો દેહાધ્યાસ કહે છે. આ વૃત્તિના કારણે જ મનુષ્યને નવા-નવા દેહ મળે છે.

સંસ્કારોનો ક્ષય કરવા માટે, સચ્ચિદાનંદ આનંદ પ્રાપ્ત કરવા માટે, માણસે ધ્યાન વડે પોતાના આત્મામાં લીન થઈને તેને પામવાનો છે. કારણ આત્માનો મૂળ સ્વભાવ આનંદ છે. અને એના સ્મરણમાં જ બોધ ને ચેતના આવે છે.

આ શરીર દ્વારા જ નવું કર્મ ઉત્પન્ન ન થાય અને જૂનું કર્મ ખતમ થાય તેવું કરી શકાય છે. પણ મુખ્ય આધાર જૂનું પતાવતી વખતે અને નવાની ઉત્પત્તિ વખતે શક્તિ નથી, તેમ જ સુખ દુઃખની અસરકર્તા શક્તિ નથી. જન્મ-મરણને ટાળવા શક્તિ નથી.

અન્યોનું સુખ ચાહનારા સહુ સુખી જ થાય છે.
અન્યોનું દુઃખ ચાહનાર સહુ દુઃખી જ થાય છે.

તમારું સત્ય તમેજ શોધો– Date: 10/07/2018

જ્યારે આ ગુજરાતમાં તમારી બુદ્ધિ જ સમજાશે ત્યારે
પહેલી ગાયેલું ગીત અને ભાવાર્થ ગાયેલું કાવ્ય ત્યારે
ઈશ્વર મહત્વની વાત કરે છે કે ત્યારે જ મોટી મથામણ
કર્મ ઇતિહાસમાં દર્શન કરવા અંતર્મુખ બનો. ત્યાં જ
તમારી અંદર જ ભંડાર ભરેલો છે ને
ઉકેલ મળી જશે.

તમારું સુખ તમને બહારની પ્રશંસામાંથી મળશે
એ આશા છોડી દો. પરંતુ તમે તમારું કાર્ય કરવામાં
કે કેળવવામાં રહેવું જોઈએ. ખરેખર સુખ એના પોતાની
અંદરથી જ શોધવાનું છે. આ જગતમાં તમે બધા
દુઃખ ભરેલા કે સુખ ધારશે તો તમારા ઉપર આધાર છે.
પણ બીજાને દુઃખ દેખાડવાનો તમને અધિકાર નથી.

દરેક સમાજમાં દરેક પ્રકારના લોકો હોય છે
હોય છે. જ્યારે જ્યારે તમે કોઈ નવું કાર્ય કરો અને તેમાં
ટીકા ટિપ્પણ કરે અને તમે સારા બધા સહન કરો છો
ત્યારે તમને ખરી દિશાની દીક્ષા થાય છે. પણ એ
તમે તમારા સિદ્ધાંતને વળગી રહીને પ્રગતિ કરીને
મદદ કરે છે.

અત્યારે સ્થિતિ એવી છે તમે મન સાથે યુદ્ધ કરો તમને
જુદી-જુદી દિશા દેખાય છે એમાં દરેક દિશા સાચી
હોય – આપણી હોય અને તે અનુસરવા જેવી હોય
એ જરૂરી નથી. માટે તમે બધું સમજી અને
[illegible] બાજુ ખેંચાય ત્યારે આપના કુટુંબ
[illegible] તમારું મન સાચા માર્ગે વળશે. તમને
કુદરત સાથ આપે, તમે તમારું મન–હૃદય કહે તેમ કરજો
જીવન આધ્યાત્મિકતામાં માનો અને સત્યના સિદ્ધાંત પર ચાલજો
કારણ કે સત્યને અનુસરશો તો તમને શાંતિ મળશે. માટે તમારા અંતરાત્માને
પુછીને જ અનુસરવું તેમ પરિણામ
સારું મળશે.

Sealed Air
Re-imagine™

ઉત્તર : ધર્મસ્થાનો વિશેના વિચારો :—

નારી તો સૌની જનની છે. જેને ભગવાને પણ
સ્થાન આપ્યું એ સમર્પણનું સ્વરૂપ છે. એ પ્રેમની
પ્રતીક છે. કોઈની ઘરવાળી જેવી આજ્ઞાકારી શક્તિ
એની ચેતનામાં જો ધર્મ ભાવના જ આવતાં આવડે
તો બાપુ સમાજનું ભલું થઈ જાય.

નારી ભગવતી નેકમાં, સ્ત્રી રૂપે શક્તિ રૂપ.
એક શક્તિના સ્વરૂપે નામના મોટા રૂપ.

ઘણા લોકમાં પણ નારીનું ગાયત્રીના સ્વરૂપમાં અને
દુર્ગાદેવીની શક્તિ નિરૂપણ કરવામાં આવ્યું છે. નારી
ધર્મસ્થાનોમાં મોટી હસ્તી છે. એમ તમને ખ્યાલ પણ હશે
એને તારી પણ કહે છે. નારીની સહનશક્તિ નારી જાતિને
જોઈએ એ તો ઘડે છે. દાખલા સ્વરૂપે સીતા દ્રૌપદી
જેવી ઘણી સ્ત્રીઓ પ્રકાર સ્વરૂપે હોય છે.

જે સમાજ સ્ત્રીના સન્માન નથી કરતા તેમનો ભાગ્યની
નિંદા સાંભળવી જોઈએ તો તેને સ્વરૂપ કહેવાય.

—ભગવાન.

→ વિકાસ →

Date: 9/1/19

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

વિદ્યાર્થીઓ માટે [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] કહેવું

કબીર વાણી.

23 TUESDAY

કાજળ તજે ન શ્યામતા
મુક્તા (મોતી) તજે ન શ્વેત
દુર્જન તજે ન કુટિલતા.
સજ્જન તજે ન હેત.

લકડી જકડી ન તજે.
ખટરસ તજે ન આમ.
ગુણીજન ગુણકો ન તજે
અવગુણ તજે ન ગુલામ

24 WEDNESDAY

જાગો નિતના બુદ્ધિથી
નિદ્રાન ટોકે દૂર ભગાય
વાઙો બુરા ન માનજો
ખોટાં દૂષણ સે જાય.

ભૂખ ગઈ ભોજન મિલી
ઘડ ગઈ મિલી દવાય
જોબન ગયે તિયા મિલી
તાકી આગ લગાય.

ઘડ = ઠંડી. દવાય - દવાઓ -

અન્યની ભાવનાનો હંમેશ
ખ્યાલ રાખનારા, પોતાની ભાવનાને ક્યારેય છુપી
પણ નથી રાખતા.

સંબંધોમાં તમારી લાગણીઓની
ઉપેક્ષા થાય ત્યારે તમારું સન્માન જાળવવું
અને દરેકના સન્માને સંબંધોની તંદુરસ્તી
જાળવવી જરૂરી છે.

સંબંધોની તંદુરસ્તી માટે જેતે સંબંધમાં
દરેક વ્યક્તિનો એક સરખો ભાગ હોવો જરૂરી છે.
શું છે કે આ સંબંધમાં મારી જરૂરિયાતો છે
મારી અવગણના થાય છે, હું મહત્વનો છું કે મારી
કાળજી નથી.

સંબંધોની સફળતા માત્ર પ્રેમ, વિશ્વાસ કે
એકબીજાને સમજવાની ક્ષમતા પૂરતી
સીમિત નથી, સંબંધમાં એક વ્યક્તિ
તરીકેની તમારી જરૂરિયાત કે મહત્તા
કે ઓળખ ઉપર પણ છે.

Saturday

[illegible] સમજવા [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] જોઈએ.

- ફ્રોઈડ

જ્યાં સુધી તમારી સમજ [illegible]
[illegible] હોય ત્યાં સુધી [illegible]
[illegible] પરિસ્થિતિ
[illegible]
[illegible] જોઈએ.

- ફ્રોઈડ

09 Sunday

[illegible] (સંજોગો) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

- મારિયા મોન્ટેસરી

2000

May

શ્રીમતી વિમલાબેન મહેતા
પ્રમુખ, બાલારામ સઘન ક્ષેત્ર સમિતિ

બાલારામ સઘન ક્ષેત્ર સમિતિ

રજી. નં. એફ ૩/ બનાસકાંઠા તા. ૧૩/૩/૫૮

મુ. પો. ચિત્રાસણી
તા. પાલનપુર (બ. કાં.)
પીન ૩૮૫૦૧૦

ફોન નં. (ઓ.) ૮૪૫૫૧
(ઘર) ૮૪૫૫૭

જા. નં. તા. -

:: પ્રમાણપત્ર ::

આથી પ્રમાણપત્ર આપવામાં આવે છે કે શ્રી લક્ષ્મણભાઈ મેર. ચિત્રાસણી જે આ સંસ્થામાં અને ૧૯૬૪ થી આજ દિન સુધી આદિવાસી વિભાગ અને ત્રણી અધ્યાપન મંદિર માં શિક્ષક તેમજ આચાર્ય તરીકેની શૈક્ષણિક તથા વહીવટી જવાબદારી કામગીરી બજાવેલ છે. સંસ્થા દ્વારા આયોજિત અનેકવિધ રચનાત્મક પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગ લઈ સારો ફાળો આપેલ છે. સંસ્થામાં ભણતા બાળકો તેમજ બહેનોના સર્વાંગી વિકાસ માટે તેઓ હંમેશા કાર્યરત રહ્યા છે. તેઓ નિખાલસ, નિષ્ઠાવાન, કર્તવ્યનિષ્ઠ તથા શિક્ષણપ્રેમી વ્યક્તિ તરીકેની આદર્શ છાપ ધરાવે છે.

હું તેઓની ભાવિ કારકિર્દીની સફળતા ઇચ્છું છું.

તારીખ: ૦૭-૧૦-૧૯૯૪

સ્થળ: ચિત્રાસણી

(શ્રીમતી વિમળાબહેન મહેતા)
પ્રમુખ
બાલારામ સઘન ક્ષેત્ર સમિતિ
ચિત્રાસણી (બનાસકાંઠા)

શ્રી ગુજરાત રાજ્ય માધ્યમિક શિક્ષક સંઘ મહામંડળ

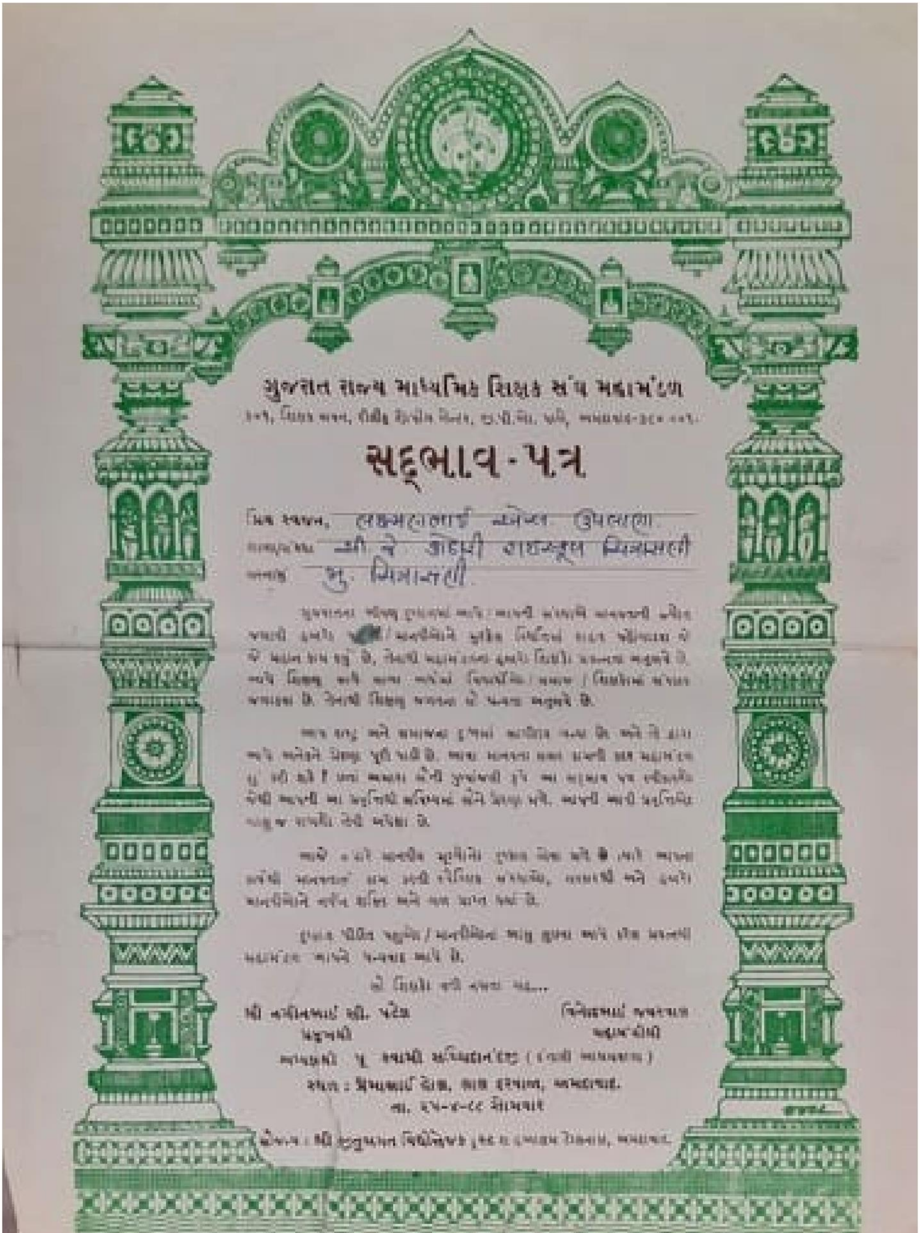

ગુજરાત રાજ્ય માધ્યમિક શિક્ષક સંઘ મહામંડળ

સદ્ભાવ-પત્ર

શ્રી બનાસકાંઠા જિલ્લા શાળા મંડળ

શ્રી બનાસકાંઠા જિલ્લા આચાર્ય નવસંસ્કરણ વર્ગ

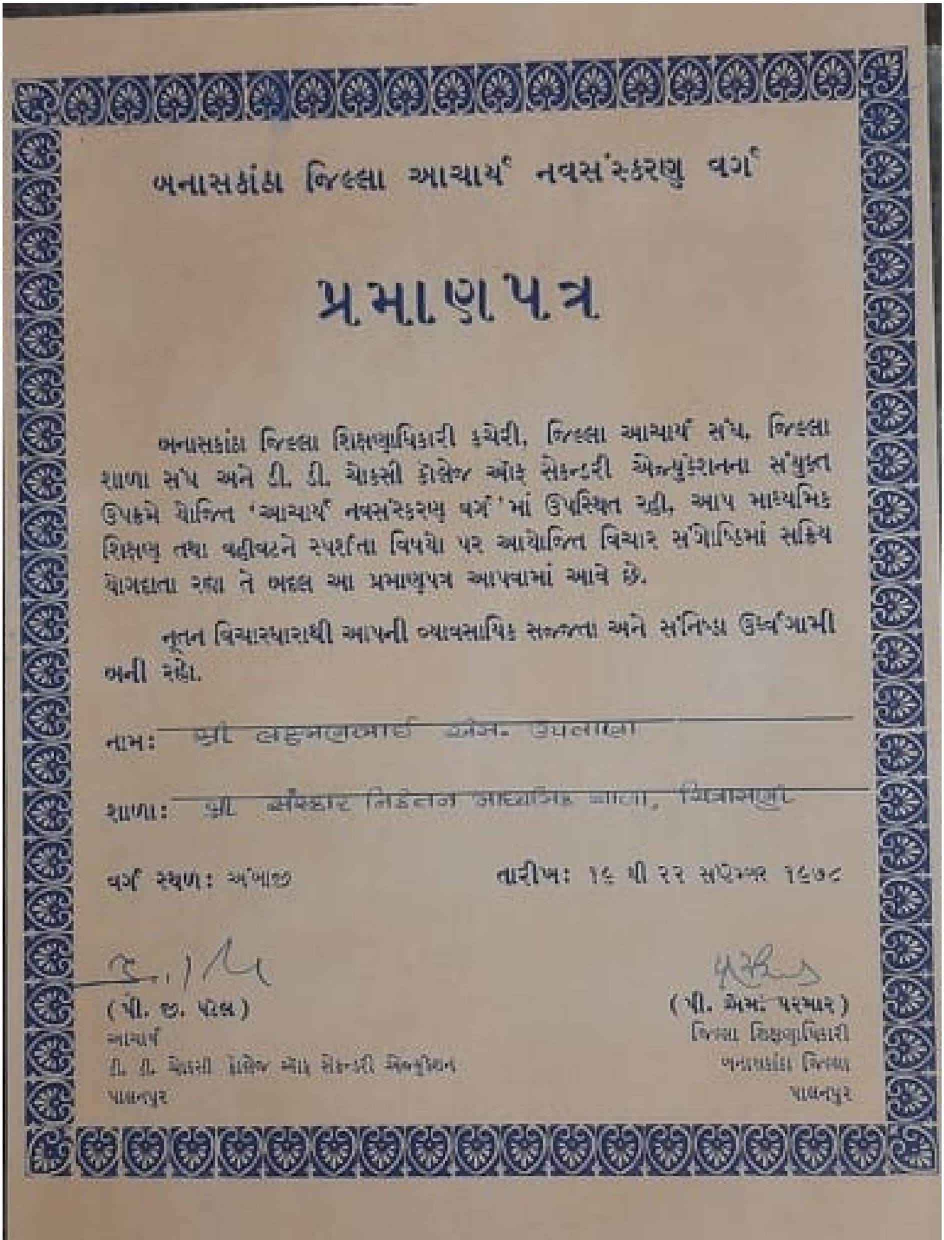

બનાસકાંઠા જિલ્લા આચાર્ય નવસંસ્કરણ વર્ગ

પ્રમાણપત્ર

બનાસકાંઠા જિલ્લા શિક્ષણાધિકારી કચેરી, જિલ્લા આચાર્ય સંઘ, જિલ્લા શાળા સંઘ અને ડી. ડી. ચોકસી કોલેજ ઓફ સેકન્ડરી એજ્યુકેશનના સંયુક્ત ઉપક્રમે યોજિત 'આચાર્ય નવસંસ્કરણ વર્ગ'માં ઉપસ્થિત રહી, આપ માધ્યમિક શિક્ષણ તથા વહીવટને સ્પર્શતા વિષયો પર આયોજિત વિચાર સંગોષ્ઠિમાં સક્રિય યોગદાતા રહ્યા તે બદલ આ પ્રમાણપત્ર આપવામાં આવે છે.

નૂતન વિચારધારાથી આપની વ્યાવસાયિક સજ્જતા અને સંનિષ્ઠ ઉર્ધ્વગામી બની રહો.

નામ: શ્રી લક્ષ્મણભાઈ એમ. ઉપલાણા

શાળા: શ્રી સંસ્કાર નિકેતન માધ્યમિક શાળા, ચિત્રાસણી

વર્ગ સ્થળ: અંબાજી

તારીખ: ૧૬ થી ૨૨ સપ્ટેમ્બર ૧૯૭૮

(પી. જી. પટેલ)
આચાર્ય
ડી. ડી. ચોકસી કોલેજ ઓફ સેકન્ડરી એજ્યુકેશન
પાલનપુર

(પી. એમ. પરમાર)
જિલ્લા શિક્ષણાધિકારી
બનાસકાંઠા જિલ્લા
પાલનપુર

શ્રી સુલેખન વિદ્યાપીઠ, મહેસાણા

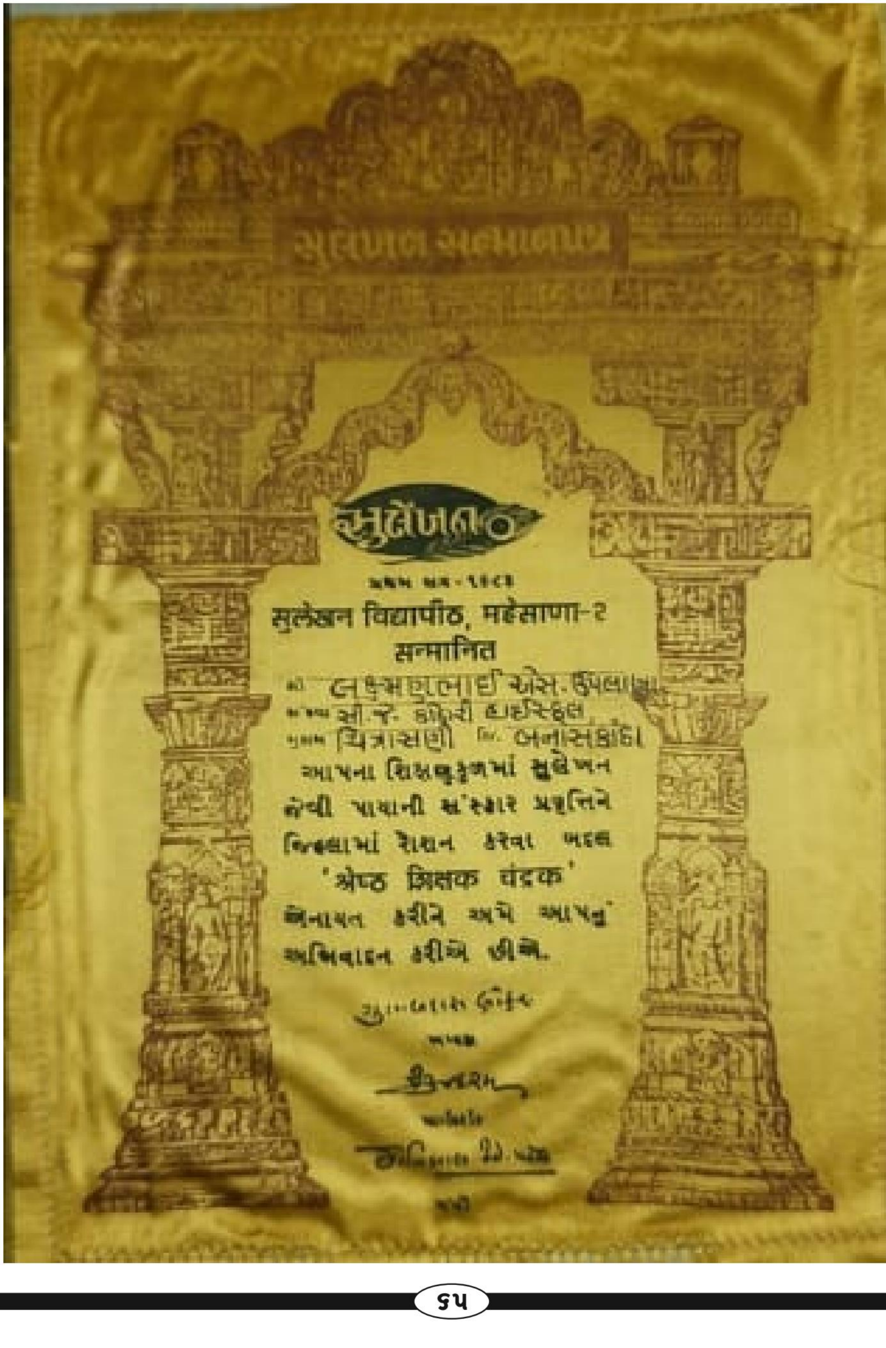

[illegible]

abcab
ADDING POWER TO YOUR LIFE®
Atlas Cables & Accessories Pvt. Ltd.
ISO

... હસતા રહ્યા

મોત પર હસતા રહ્યા ને કબર પર હસતા રહ્યા
ફૂલની ફોરમાં લાગી અંગાર પર હસતા રહ્યા
એ મુલાકાત ઓરતી સિંહાસનને દાદ દે:
ને હવે તલવાર તણું ધાર પર હસતા રહ્યા.
કોઈના ઇકરારકે ઇન્કાર પર હસતા રહ્યા
જે મળ્યો આદર એ આધાર પર હસતા રહ્યા
કોઈની મહેફિલમાંહીં થોડા ખુશામદ ખેતરમાં
ના સ્વમાનનું સ્થાન, ન પગથાર પર હસતા રહ્યા.
ફૂલ ઉગાડ્યાં ન મળ્યા પથ્થર કહીં, છતાંય પણ
પ્રેમની ખાતર ગાળી દીવાર પર હસતા રહ્યા
આખરે હારી કબરમાં એ પછી રડતાં રહ્યાં
હું કબરમાં પણ કરેલા પ્યાર પર હસતો રહ્યો
આવ જે અણસાર પર છોડી મન ચાલી ગઈ
એ કિનારે જઈ ડૂબી, હું કિનાર પર હસતો રહ્યો
ભોમિયાને પારકો અંધકાર હતો જઈને
દૂર જઈ એ પાંખની વણઝાર પર હસતો રહ્યો

– વનિતા પંડ્યા.